

0.41

Karel Weis:

ČESKÝ JIH
A ŠUMAVA
V PÍSNĚ

Díl 8

257 582
22 m 2/25 255 -

KAREL WEIS

ČESKÝ JIH
A ŠUMAVA V PÍSNĚ

Počtěno na Jihočeské výstavě v Táboře 1929 nejvyšším uznáním:

zlatou medailí s čestným diplomem

DÍL OSMÝ

BLAŤÁCKÝCH PÍSNÍ NOVÝCH
I NOVĚ ZPRACOVANÝCH
ČÁST DRUHÁ

V PRAZE

NÁKLADEM VLASTNÍM VYDAL KAREL WEIS

Praha-Smíchov, Nábřeží leglí 12

VYTISKLA A ROZESÍLÁ PRŮMYSLOVÁ TISKÁRNA

Praha VII, Dobrovošského 29

Všecka práva, provozovací i rozmnožovací, práva k šíření rozhlasem,
k přenesení na mechanické nástroje a k provozování na takových
nástrojích, jsou vyhrazena. Ochrana zákona platí pro celek
i jednotlivosti díla a vztahuje se i na předcházející svazky.

P 1044/2

9262/62

SVK České Budějovice

PANU

RUDOLFU BERANOVI

POSLANCI NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

K. W.

JAK RUSKÝ CAR ALEXANDER I. VYORÁVAL BRAMBORY V HOSÍNĚ U HLUBOKÉ A JAK SKRZE ČECHY CESTOVAL

(Psáno na podzim 1930)

*Bratři kamarádi, co ste slyšeli
o ruským císaři v tej české zemi?
jak diškrece dával,
vidět se nechával
švarcenerskejm kočim, kerý ho vezli...*

Podle zápisů v třeboňském archivu přibyl car Alexander I. 15. října 1815 na Orlík k návštěvě knížete Karla Schwarzenberka, polního maršála a vítěze nad Napoleonem. Car přijel z burgundského města Dijonu, kde prodléval po vítězství waterlooském, jednaje tam o známou Svatou alianci. Hned večer téhož dne projevil car přání, ztrávit několik volných dní v kruhu knížecí rodiny na zámku Hluboké.¹⁾

Hlubocký majorátní pán kníže Josef vyjel tedy vzácnému hosti naproti do Protivína, kam car přijel 16. října v 5 hodin odpoledne v průvodu svého pobočníka knížete Wolkonského. Zatím, co se přepřahalo, procházel se car Alexander na náměstí před zámkem protivínským, uprostřed jmenovaných bratří Karla a Josefa, za přítomnosti značného množství lidu. Po půlhodiném zdržení nastoupena další cesta k Nákří, kde znovu přepřaháno. Cara vezl odtud ke Hluboké pár nejlepších knížecích koní, černošimlů, používaných při hlubocké poštovní diligenci, suitu carovu vezly 3 páry koní s panskými kočími Vodičkou a Janečkem, carova pobočnicka knížete Wolkonského vezl kočí Bezpalec se čtyřmi koňmi, kníže Karla Schwarzenberka kočí Pískáček se čtyřmi koňmi, jeho choť Marii Annu, roz. hraběnku z Hohenfeldu, kočí Hromada, rovněž se čtyřmi koňmi a hraběte Paara kočí Šimek s párem koní. Kníže Josef se svým kočárem taženým dvěma páry poštovských šimlů, které řídil kočí Kotásek, předejel z Nákří celý průvod napřed, aby mohl cara přivítat na schodišti svého zámku, zároveň se svou sestrou Eleonorou. Uvítání, jehož se zúčastnila téměř celá schwarzenberská rodina, s mnohými vzácnými hostmi, bylo co nejsrdečnější.

Den na to, 17. října, zúčastnil se car honu v munickém revíru, odkud se celá společnost odebrala k tak zvané Samaritance u Vltavy, kde nastoupila do velké připravené ozdobené lodi a plavila se po Vltavě, krásnou krajinou mezi lesnatými skalami k Purkarcí a stejnou cestou zpět. Po návratu na Hlubokou car lodníky štědře obdaroval a po obědě se podle jeho přání tančilo na zámku až do večera.

Na den 18. října připadalo druhé výročí vítězství maršála Karla Schwarzenberka a spojených tří monarchů nad Napoleonem. Proto se ráno konala na zámku malá vzpomínková slavnost, při níž car vřelými slovy ocenil zásluhy polního maršála knížete Karla o dobytí tohoto vítězství. O 11. hodině na to byla v zámecké kapli mše sv., které se car zúčastnil s rodinou svého hostitele a všemi přítomnými hosty. Odpoledne byl pak velký hon, při němž bylo neobyčejně živo. Z knížecího personálu činně se ho zúčastnilo vedle fořtmistra Frant. rytíře z Feldeggu, jako vedoucího, a dvou rajtjagrů: 18 revírnicků, 26 adjunktů, 4 lesníctí mládenci, 24 hajných a 37 honců, mimo to objednáno k němu z Č. Budějovic 60 sprostých vojáků a 6 kaprálů, jimž zaplácena celodenní dieta po 1 zl. každému muži a po 2 zl. kaprálům. Zvláštními posly bylo k tomu honu na rychlo svoláno přes půl sta knížecích lesních adjunktů vycvičených v troubení na lesní rohy, kteří při honu koncertovali za řízení hornisty Antony-ho, začež jim vyplaceno na dietách dohromady 116 zl.²⁾

¹⁾ Příslušných výpisů dostalo se mi velikou laskavostí ředitele třeboňského schwarzenberského archivu pana dra Markuse a pana archiváře V. Hadače.

²⁾ Lesmistr ryt. Feldegg byl tehdy teprve 38 let stár; na Hluboké byl lesmistrem od r. 1808 až do r. 1826.

Tento hon je pamětihodný nejen množstvím zúčastněného personálu, ale především neobvyklostí svého uspořádání. Bylat to štvance černé zvěře – do vody. Ve Staré oboře, v níž držena byla zvěř vysoká, dančí a černá na prostoře několika tisíc jiter, byla z rozkazu knížete hned potom, když na Hlubokou došla první zpráva o nastávající návštěvě carově, černá zvěř k odstřelu určená vehnána do zvláštního menšího ohrazení, jehož jedna strana byla prodloužena v úzkou, prkny obedněnou chodbu, která ústila přímo do rybníka Starého. Tento rybník je položen v malé kotlince uprostřed strmých kopců, na nichž bylo pro střelce postaveno sedm vysokých „standů“. Když střelci zaujali svá místa, byla na znamení dané fanfárami lesních rohů otevřena dvířka dělicí zvěř v ohradě od oné dřevěné chodby. Zvěř štváním do malé ohrady beztoho již zdivočilá, bez rozvahy vřítla se do chodby, kterouž proběhla až k rybníku, a nemohouc pak zpátky, vrhala se do vody, hledajíc v ní poslední záchranu. Tam však si ji vzali na mušku střelci umístění na vysokých standech. Car osvědčil se při tom podle současných zpráv jako dobrý střelec. Nevíme však, kolik kusů položil. Jen to je zapsáno, že bylo při tom honu zastřeleno celkem 131 kusů. Po honu odebralo se panstvo na zámek k obědu, po němž následovala divadelní pantomima, vztahující se k bitvě u Lipska. Byla to řada t. zv. živých obrazů, o jejichž uspořádání nebylo nám však zachováno podrobnějších zpráv.

Třetího dne svého pobytu na Hluboké navštívil car s družinou zámek Ohrady, odkud šli všichni procházkou na návrší k Hosínu, aby se pokochali pohledem do okolí. Na stráni vedle dobřejického lesa, opodál cesty, kterou se společnost ubírala, oral právě chalupník Lorenc Fajtl na políčku, najatém od panství hlubockého. Když došli k Fajtlu poli, car pojednou, odděliv se beze slova od průvodu, zašel za oráčem na pole, pozdraviv, vzal z rukou jeho pluh a bezvadně dooral brázdu až do konce.³⁾ Poté se s Fajtlem doobrodečně rozloučil a obdaroval ho šesti louisdory.⁴⁾ S hosínského vršku vrátil se car přes Hrdějice, kde posvačil, zpět na zámek Hlubokou.

Den 20. října byl určen k odjezdu carovu. Velice lituje, že mu není možno déle se zdržet v krásném jihočeském zákoutí – (podle dříve daného slibu měl být car 23. října v Berlíně u pruského krále) – rozloučil se vzácný host při obědě s rodinou schwarzenberskou srdečným přípitkem, vzal si vyprázdňený skleněný pohár s sebou na památku a po polednách vyjel z Hluboké k Chotýčanům. Podle přání carova dal mu kníže k dispozici trojsedadlový vůz, aby oba bratří-hostitelé mohli ho ještě vyprovodit. Na vršku u Chotýčan rozloučil se s carem maršál kníže Karel a ve Veselí nad Lužnicí pak kníže Josef.

K další dopravě cara s jeho družinou z Veselí přes Soběslav až do Tábora určil hlubocký pán svoje koně z panství třeboňského. Již 19. října byly k tomu účelu poslány do Veselí dva páry koní z Nového dvora u Třeboně a současně dalších 16 koní do Soběslavě. Ze Soběslavě k Táboru řídil carův vůz knížecí kočí Dvořák.

*V Malým Roudným na něj Vrští čekali,
šest šimlů zapřáhali, k Táboru jeli,
z Vrchů Dvořák ho vez,
ten je živej podnes,
dostal pět dukátů, hned jak s koně slez...⁵⁾*

³⁾ Výjev tento, jakož i projížďku po Vltavě znamenitě znázornil kvašem tehdejší schwarzenberský domácí malíř a učitel kreslení Ferdinand Runk (nar. 1746 ve Freiburgu, zemř. 1834 ve Vídni). Runk namaloval v letech 1797–1819 přes padesát obrazů, představujících pohledy na zámky, význačná místa a rozličné výjevy (i národopisné) na schwarzenberských panstvích. Obrazy ty mají dnes vedle umělecké ceny i značnou cenu kulturní. Poněvadž všechny práce Runkovy jsou v držení rodu Schwarzenberků, zůstal tento malíř veřejnosti docela neznám. Obrazy jeho byly až do loňského roku v třeboňském zámku, nyní byly převezeny do schwarzenberského paláce na Hradčanech. Runkovo zobrazení carova orání u Hosína je zajímavé také tím, že na něm spatřujeme starý zámek hlubocký, dnes již dávno zbořený.

⁴⁾ O tom, mnoho-li Fajtl od cara dostal, se záznamy archivní rozcházejí: Karel Mikuschowitz, autor historicko-topografického popisu hlubockého panství, mluví o 6 louisdorech, kdežto relace direktoriálního úřadu, zaslaná do Budějovic 3. srpna 1820, praví, že dostal 12 louisdorů. Hosínský zápis a lidová píseň mluví o pěti dukátech; nejvíce víry zasluhuje relace direktoriální.

⁵⁾ Malým Roudným je patrně míněna Roudná mezi Soběslavou a Planou n. Lužnicí. „Vrští“ i s Dvořákem byli nepochybně knížecí čeledi ze dvora Vrchů (nyní zbytkového statku) asi půl hodiny od Třeboně vzdáleného. — Místo „s koně slez“ mělo by zde snad být správněji „s vozu slez“.

U carova pobočního vozu bylo rovněž šestispřeží s kočím Baštýřem na kozlíku, třetí kočár se suitou carovou tažen byl koňmi ze dvora Dvorců u Třeboně. Panský výběrčí berně Sykan z Třeboně jel v určité vzdálenosti před průvodem, aby připravoval cestu a přesvědčil se všude, je-li všecko v pořádku. Pro případ nepředvídaností byly ve všech osadách, ležících při silnici, pohotově ještě rezervní koně. A tak cesta ubíhala poměrně velice rychle.

*Z Hluboký na Tábor je deset hodin,
von tam byl za čtyry, pravdu vám povjim,
von tam byl za čtyry,
lidi ho viděli,
za čtyry hodiny ujel jest pět mjil . . .*

Mít na starosti dopravu takového monarchy se všemi jeho satelity nebylo tehdy žádnou maličností. Musíme si uvědomit, že v průvodu cara byla celá dvorní kapela a zpěvácký sbor, vedle množství jiných lidí, z nichž každý měl svá vlastní zavazadla. Poněvadž tehdy nebylo železnic, stěhovalo se tohle všecko v kočárech a na vozích po silnici, z Paříže až do Petrohradu.

Je podivuhodno, jaké lány země byly projety za jediný den při tak primitivních dopravních prostředcích, za mrazu, sněhu i jiné nepohody. Tak car Alexander při druhé své návštěvě v Čechách r. 1823 — podle štafety, kterou zvláštní kurýr přivezl o vánocích před tím až z italských Benátek od c. k. nejvyššího komorníka hraběte z Vrba budějovického krajskému hejmanu — měl vyjet 1. ledna z Lince a téhož dne dorazit na nocleh až do Vodňan a odtud druhého dne do Plzně, kde měl schůzku se svou sestrou Marií, velkovévodkyní Sasko-Výmarskou, která tu dlela se svým chotěm a dcerami.⁶⁾

Překonat po nápravě takové vzdálenosti a tak rychle bylo ovšem možno jen tím, že na každé přepřahací stanici stály pro cara připraveny čerstvé potahy: až 60 i více koní opatřených postroji a potřebným počtem sedel, jakož i zkušenými kočími. K vůli urychlení dopravy byla však zřízena ještě řada výjimečných přepřahacích zastávek. Všechna dominia při trati, po níž se car ubíral, musela z nařízení krajského úřadu přispět poměrným počtem koní pro příprěže, a dominia nařídila zase svým sedlákům, aby dodali potahy se nedostávající.

Car skutečně v ustanovený den, na Nový rok 1823, za krutého mrazu vyjel z Lince, určil však nedlouho před tím změnu cestovního programu a rozhodl se první nocleh v Čechách ztrávit na Hluboké. Dověděl se o tom kníže Josef Schwarzenberg, jenž tou dobou prodléval na svém obvyklém zimním sídle ve Vídni, kvapem se vrátil na zámek. Do Holkova poslalo hlubocké panství carovi 16 koní s kočími Piskáčkem z Křesína, Vodičkou z Podhradí a Kozlem z Vondrova. Sedláci z rychty volešnické dodali tam na rozkaz vrchnosti tři páry koní. Z Holkova do Budějovic vezl cara jmenovaný již koč Piskáček. Do Budějovic přijel car o 6. hodině večerní za nepovolujícího mrazu a byl zde uvítán knížetem Josefem, jenž mu vyjel vstříc.⁷⁾ Ač byl proň v městě připraven nocleh, projel car Budějovicemi skoro bez zastávky a v průvodu pochodňových světél jel až do Č. Vrbného. Z Budějovic vezli cara s užší jeho družinou panští kočí Hromada z Křesína, Kotásek z Podhradí, Jaroš z Čejkovic a Jakeš ze Dřítně. K této jízdě dodala Hluboká 22 vlastních koní. Sedláci z rychty chlumecké se svými koňmi vezli hr. Hardecka, bošilečtí a dinínští carovu dvorní kapelu a zpěvácký sbor, soused Žák z Nákří dva kurýry a Šílený z Dívčic vůz se zavazadly Hardeckovými, a to všecko bez zastávky přímo a pohromadě až do Vodňan na noc.⁸⁾ V Č. Vrbném se kníže Josef Schwarzenberg od cara patrně odloučil, aby

⁶⁾ Car vracel se z veronského kongresu přes Čechy do Varšavy a poněvadž naléhavé záležitosti vyžadovaly aby byl, pokud možno, co nejdříve doma, byly pro cestu stanoveny dlouhé denní tury.

⁷⁾ Maršál kníže Karel nebyl tou dobou už na živu, zemřel r. 1820 v Lipsku, a převezen do Prahy měl zde slavný pohřeb z kostela sv. Ignáce na Orlík.

⁸⁾ O tom, jak se tehdy při takových příležitostech ostře jezdilo, a jak naproti tomu tupě pracoval úřední byrokratismus, svědčí toto: Sedlák Josef Reindl ze vsi Babic na panství krumlovském dostal rozkaz, aby dodal příprěž pro průvod pruského krále Bedřicha Viléma, jenž pouhé dva dny před carem (30. prosince 1822) projel se dvěma princí Budějovicemi na zapřenou pode jménem hraběte z Rappinu a ubíral se ihned dále přes Veselí a Tábor ku Praze. Sedláku Reindlovi se při ostré jízdě z Budějovic na Veselí zranila klisna na zadní noze tak, že na zpáteční cestě musila být pro odpočinek ponechána ve vsi Kojetčanech u hospodského Štěpána Vinického a po dopravení domů zakrátko posla. Ubohý sedláček! Přetěžká a trnitá to byla cesta, když se do-

snad učinil poslední dispoice pro uvítání tak vzácného hosta a pro úpravu jeho komnat. Anebo to spíše byla carova touha po klidu, která způsobila tuto zastávku. Nebylt vládce všech Rusů tou dobou již docela zdrav; kromě toho dá se i předpokládat, že byl dlouhými cestami fysicky vyčerpán.

Car sám vstoupil do hospody při silnici „U červeného orla“, aby se tu převlékl, odpočinul si trochu a posilnil se malým zákuskem a sklenkou vína. Jeho komorník dorazil do této hospody již ve 3 hodiny odpoledne, aby připravil pro carův pobyt primitivní pohodlí, pokud to sešla vesnická krčma dovolovala. Císař se zde zdržel přes dvě hodiny. Na konec dal si představit majetníka hospody Josefa Semelku, vyptával se ho na jeho rodinné poměry, a slyše, že má osm dětí, dal si předvést i ty a obdaroval krčmáře třicetičtyrmi dukáty. Po osmé hodině večerní hnul se dále ke Hluboké.⁹⁾

O tomto druhém pobytu carově na hlubockém zámku není žádných zápisů. Náhlost rozhodnutí carova přenocovat na Hluboké způsobila, že všechny dispoice dávány byly v poslední chvíli ústně a posly a téměř nic se nezapisovalo. Car vnesl svým rozhodnutím vůbec zmatek do všech cestovních dispoic. Tak na př. knížecí správce v Drahonicích dvě noci s rychtářem probděl, očekáváje vozy s carskou dvorní kapelou a s dvorními zpěváky. Ve Vodňanech, kde přepřahání řídil tamní král. poštmistr, stáli připraveni koně poddaných panství netolického plných 24 hodin. A když carův průvod přijel, odebrali postknechti sedlákům jejich koně, zapřáhli, vyšvihli se na kozlíky a do sedel a jeli k Drahonicům. Vodňanští postknechti, z nichž jeden vezl vůz s carskou kasou, byli vůbec nějaký vykutálení hoši. Shrábli od hejtmana Michajlova vyplacený „ritgeld“ a netolickým sedlákům nedali nic. Ještě r. 1825 žalují Netoličtí, že po dlouhém tahání a mrzutostech dostali od postknechtů všeho všudy 4 zl., ač jim patřilo 10 zl. stříbra...

Car na Hluboké skutečně jen přespal. Hned 2. ledna 1823 vydal se na další cestu k Plzni; ani nevíme, v kterou hodinu.

Z Hluboké do Pištína vezli ho jmenovaní již kočí Hromada, Jakeš a Piskáček, s dalším kočím Janečkem z Podhradí, knížecí pacholek z Chňavy vezl za nimi carova osobní zavazadla. Poddaní rychty zlivské dodali do rezervy šest koní. Z Pištína do Vodňan se jelo s jinými dvaadvaceti knížecími koňmi, zavazadla převzal soused Renc ze Zaháje a šest rezervních koní dodali sedláci z rychty pištínské...

Podrobnější zápis zachoval se nám o carově cestě, nastoupené týž den z výjimečně zřízené přepřahovací zastávky v Drahonicích, obci mezi Vodňany a Strakonice. Zde cara očekával direktor panství protivínského Navrátil, jemuž příslušelo postarat se o to, aby carův průvod měl 24 hodiny napřed v Drahonicích připraveno 56 okširovaných koní s kočími. Protivínské panství dodalo k tomu účelu 12 koní, spřažených ve dvě stejnobarevná trojspěží, panství štěkenské (windischgräcker) dodalo šest koní, kteří však zůstali jen v rezervě, ostatní koně dodali sedláci z okolních vesnic. V prvním voze, taženém knížecími koňmi z Protivína, jel sám car, v následujícím voze, rovněž trojspěžním, jeho generální pobočník kníže Wolkonski s jedním obrstem a třemi sluhy. Vezl je knížecí kočí Huspeka z Protivína. V dalším kočáře seděl carův komorník Zautreff s jedním lokajem, za nimi jel kočár s dvěma páry koní, vezoucí c. k. podmaršálka hraběte Hardecka,¹⁰⁾ následoval je v trojspěží carův tělesný lékař baron Willie (patrně Villiers) s felčarem a sluhou, v dalším voze, taženém šesti selskými koňmi, jel šéf carovy kuchyně baron Müller se třemi kuchaři, za nimi v kočáře se šesti koňmi, dodanými z Chvaletic, cís. ruský hejtman polních myslivců Michajlov, jenž na každé poštovní stanici k rukám poštmistra vyplácel odměnu pro ty, kdož poskytli koně na „foršpan“, t. zv. ritgeld. Odměna ta obnášela půl saského tolaru, čili 1 zlatý konvenční mince za každého koně; kočí dostávali zvlášť zpropitné.

máhal u zeměpanských úřadů náhrady za utrpěnou škodu. Sepisovaly se protokoly u direktoria krumlovského, odtamtud to posílali na c. k. krajský ouřad v Budějovicích, tam to zase vraceli k doplnění; zaváděly se nové protokoly, byli vyslechnuti znalci, kteří sedláckovu „praunu“ odhadli na 380 zl. konv. m., a zase to šlo do Budějovic. Odtamtud za půl roku oznámili, že to nemohou předložit „výš“ pro jakési formální vady. Uštvaný Reindl podal si novou supliku, doloženou několika vysvědčeními, že je člověk potřebný, ale nic platno, ještě v listopadu čekal marně na náhradu, a jak to na konec dopadlo vůbec nevíme, poněvadž akta o té věci dále mlčí.

⁹⁾ Josef Semelka dal z peněz od cara získaných svůj hostinec opravit. Budějovický magistrát pak za pět dní po odjezdu carově, 7. ledna 1823 učinil rozhodnutí, že hospoda „U červeného orla“ má se na věčnou paměť nadále zvat „U ruského císaře Alexandra“ a že nové pojmenování při jmenované hospodě má být knihovně zapsáno. Nápis ten trval na hostinci až do světové války, kdy na rozkaz rakouských úřadů musel být odstraněn, ale po převratu dán tam znovu. Po převratu přistavěli na hospodu poschodí.

¹⁰⁾ Byl patrně carovi od rakouského císaře přidělen.

V dalším voze seděli dva řemeslníci, patřící k carovu průvodu, pak následoval vůz, tažený čtyřmi koňmi z Bílska, vezoucí carovu dvorní kapelu,¹¹⁾ a poslední dva vozy byly obsazeny carským zpěváckým sborem. Koně panství protivínského a jeho poddaných dovezli cara s družinou z Drahonic až do Strakonice.

Do Plzně přijel car (podle Hruškových Pamětí) 2. ledna v noci. Podivné a nesnadno vysvětlitelné je, že (podle třeboňských schwarzenberských zápisů) v 6 hodin večer 3. ledna došlo do Protivína poselství šéfa carovy kuchyně, žádající o dodání 50 bažantů pro carskou kuchyni, tak, aby bažanti do 12. hodiny polední následujícího dne byli pohotově ve Strakonících, proti dobrému zaplacení. Protivínský direktor dal bažanty v noci nato schytat, ale současně oznámil přání carovo do Hluboké, odkudž došla odpověď knížete, aby se za bažanty žádné peníze nepřijímaly, leč by car neústupně trval na zaplacení, pak že se mají účtovat po 1 zl. 24 kr. konv. mince za kus.

Z toho by se dalo soudit, že car snad zanechal svůj průvod, kromě pobočníka generála pěchoty knížete Wolkonského a osobní služby, ve Strakonících.

V Plzni očekávala cara již od 31. prosince jeho sestra Marie, velkovévodkyně Sasko-Výmarská, se svým chotěm Karlem Bedřichem a dcerami Marií a Augustou.

Vlastenecký premonstrát, profesor a Ph.Dr. Vojt. Sedláček uvítal Alexandra krásnou českou řečí. Car se chtěl zdržet jen tři dny, ale prodloužil svůj pobyt o den. Bydlil v hostinci „U zlatého orla“ a slavil zde s rodinou své sestry (která bydlila v Matasovic domě na nám. č. 107-108) vánoce. K tomu účelu dal si zřídit kapli „U zlaté lodi“, naproti „Orlu“. Hruška poznamenává, že car, nedbaje kruté zimy, chodil na procházku jen ve fraku.

Vraťme se nyní k první návštěvě carově na Hluboké, kdy ruský monarcha zúčastnil se činně bramborové sklizně. V Sommrově Topografii království českého (9. svazek, Budějovický kraj, str. 44, r. 1841) je při vesnici Hosínu tato poznámka:

„Historicky pamětihodné je pole blíže dobřejického lesa, patřící hosínskému sedláku Faitlovi. Když ruský císař Alexander I. r. 1815 na cestě z Paříže do Petrohradu pobyl nějaký čas u knížecí rodiny schwarzenberské na Hluboké, a 19. října se v okolí procházel, vzal zmíněnému Faitlovi, jenž právě na svém poli oral, z ruky pluh a vyoral brázdu po celé délce a obdaroval sedláka šesti louisdory. Na věčnou paměť této události, stejně čestné jak pro císaře, tak i pro selský stav, chová se pluh na zámku hlubockém.“

Velice zajímavý zápis je však v hosínské škole, v pamětní knize, založené r. 1767.¹²⁾ Místní učitel Pavel Lackmayer tam píše:

„Roku 1815, dne 16. Oktobr, přijel Ruskej císař Alexander v 1/2 8 mé hodině na noc při fagulích s knížetem pánem a jeho bratrem knížetem Karlem na Hlubokou, a na to dne 18. ve 3/4 na 12 byla v kostele držena pro něj spívaná mše sv. a pak Te Deum Laudamus na památku vítězství u Leibziku od r. 1813 s francouzy, když vojna byla, a na odpoledne byl Wasser-Jagd a Štvanice v starej oboře, při kteréžto bylo lidu hrozná síla ze všech stran na podívanéj a skoro půl Budějce.¹³⁾ Na to dne 19. na odpoledne jel císař na špacír k Hosínu s kněžnami a u Vívarky u lesa vyoral Vavřinec Fajtl chalupník z Hosína brambory na svém jiterním poli, ku kterémuž přišel císař Ruský Alexandr s kněžnami a vyoral jeden šňorek sám svýma rukama, a Fajtl mu popoháněl, a kněžny zbíraly brambory. A druhý den musel ten chalupník k němu do zámku a obdržel od něj 5 dukátů, což v šajnech 300 zl. vynášelo.¹⁴⁾ Od toho vorání šel car skrz Hosín pěšky okolo školy s kněž-

¹¹⁾ Byl to velký žebřinový vůz.

¹²⁾ Píseň o caru Alexandru, kterou jsem uveřejnil již v prvním vydání Blatáckých písní před třiceti lety, ovšem bez historických dokladů, které mi tehdy nebyly známy, dala podnět budějovickému spisovateli Fr. Mir. Čapkoví a P. Vojtěchu Novotnému-Koleneckému, že pátrali po pramenech k této již dávno zapomenuté události. Výsledek uveřejnili v časopise „Český lid“ roč. XIV. č. 4. Z práce Fr. Mir. Čapka vyjímám tento zápis, jakož i některé další údaje.

¹³⁾ Děkovné bohoslužby za lipské vítězství konaly se toho dne nejen na Hosíně, ale i v jiných patronátních kostelích. Car však mši sv. v Hosíně přítomen nebyl. Není aspoň pro to nijakých dokladů.

¹⁴⁾ V písní stojí:

*Co se přihodilo stranu Hluboký,
u vsi u Hosína voral car ruský,
jak záhon vyvorol,
sedláka zavolal,
pět kusů dukátů jest mu daroval . . .*

nama, a pak jel z Hosína do Hrdějic, a tam v hospodě sobě holbu piva nechal nalít a kněžnám holbu smetany, a dal za to 10 zl. v šajnech. Dne 17. byl na šívku¹⁵⁾ v Purkarci, a tam u myslivce na zahradě jedl brambory, který sobě z Hluboký vezl, a tam u myslivce Japerta vařit nechal. Též se byl na Horách dívat“ . . .¹⁶⁾

Syn Vavřince Fajtla, s nímž car vyoral na Hosíně „šňorek“, chalupník Tomáš Fajtl, vyprávěl spisovateli Fr. Mir. Čapkovi před třiceti lety, kdy mu bylo již pětasedmdesát let, že car (podle rodinného podání), když šňorek od jednoho konce ke druhému vyoral, měl ruce celé červené a řekl „ne gút“ (nicht gut), to je asi tolik, jako že mu taková práce nesvědčí. Fajtl nedovedl se s carem dorozumět, tak si navzájem ukazovali. A kněžny sbíraly brambory za pluhem, vesele se smějíce a dovádějíce. Poté všichni podali „tátovji“ ruce a odešli na zámek, kde druhého dne obdržel Fajtl plnou „čepjici“ drobných peněz. Byly mu totiž louisdory vyměněny za šajny, poněvadž si s cizími zlatými penězi prostý jihočeský chalupník nevěděl patrně rady . . .

Za pět let po této události krutě doléhala nouze oněch těžkých dob i na Fajtla, jenž ke své sešlé chalupě měl málo přes deset strychů pozemků. Obrátil se tedy na císařskou kabinetní kancelář do Vídně písemnou žádostí o udělení nějaké almužny anebo aspoň slevení dlužných daní. Zmiňoval se v této suplice o svém setkání s carem Alexandrem, dodávaje, že týž při rozchodu mu slíboval další podporu. Přes to, že direktoriální úřad hlubockého panství doporučoval Fajtlovu prosbu, zamítl ji císař rozhodnutím ze dne 10. října 1820.

Pole, na němž car Alexander oral, má katastrální číslo 664 a leží u „Vývarky“, blíže lesíka za vsí Hosínem. Je to tak zvané „jiterní“ pole, to jest pole menšího rozsahu, jaké panství dávalo chalupníkům a menším hospodářům do nájmu.

Chatrný chalupníkův pluh, jenž se tak rázem stal památným, byl Fajtlovi odebrán, t. j. vyměněn za zcela nový a uložen na zámku hlubockém. Dlouhá léta byl tam chován. Při stavbě nynějšího zámku byl přenesen někam jinam, snad na Ohrady nebo zámek Kratochvílí. Nikdo však neví, co se s ním stalo. Dnes je pluh již neznámý.

Místo, kde r. 1815 car Alexander I. s chalupníkem Fajtlem oral, zasloužilo by, aby bylo nějakým památníkem označeno.

Píseň o této události nalezl jsem před více než třiceti lety na Blatech, kde ji už tehdy (pokud jsem mohl zjistit) znal jen jediný člověk, Matěj Bílý v Mezimostí. Píseň ta je prostá, neumělá, skládali prý ji (podle „mladého“ Fajtla, jemuž by nyní bylo 105 let) knížecí pacholci na Hluboké. Ale písni té jediné jsme povděční, že nám zachovala upomínku na orajícího ruského potentáta v zapadlé jihočeské vesnici, neboť bez písne té byly by mrtvé zápisy archivní zpráchnivěly nepovšimnuty.

Alexander I., Pavlovič, nejstarší syn velkoknížete Pavla, pozdějšího cara Pavla I., narozený 23. (11). prosince 1777 v Petrohradě, od 4. dubna 1801 (po zavraždění jeho otce) císař a samovládce všech Rusů, byl panovník jemné povahy a lidumilný. Rusko pozvedl k veliké moci. S Napoleonem I. se za svého života několikrát spřátelil a zase zneprátelil, až se posléze stal nad ním spoluvítězem. V posledních letech svého života trpěl duševní tísní, srdce jeho bylo zlomeno různými událostmi, najmě rodinnými (smrt jeho nadevše milované dcery, vzpomínky na kruté zavraždění jeho otce, málo šťastné manželství), ale také obavy před ruskopolským spiknutím, směřujícím k svržení Romanovců s trůnu, ho pronásledovaly. Churav, s ponurými myšlenkami na smrt, odebral se na radu lékařů v polovici září 1825 na Krim, kde však byl uchvácen zimnicí. Podle svého přání byl převezen do Taganrogu, přístavního města na azovském moři, kde v nevelkém carském paláci 1. prosince (19. listop.) 1825 dokonal. Zemřel, nenaplniv ani 48 let svého života, za necelá tři léta po své poslední návštěvě na Hluboké a za pět let po svém příteli maršálu knížeti Schwarzenberkovi, jenž skonal po několikaleté nemoci rovněž mlád, teprve devětačtyřicetiletý.¹⁷⁾

¹⁵⁾ Je tu míněna projížďka po Vltavě. — „Na šívku“ — na lodi — z něm. Schiff.

¹⁶⁾ Myslivec Antonín Japert 1781–1821. Hory — město Rudolfovo, kde se pavovalo na stříbro již za Vílema z Rožmberka.

¹⁷⁾ Napoleon I., proti němuž oba u Lipska bojovali, zemřel 5. května 1821, ani ne dvaapadesátiletý, ztrávil od 16. října 1815 přes pět let v zajetí na ostrově Sv. Heleny. Je v tom zvláštní tragika osudu, že žádný z těchto tří protivníků nedožil se delšího věku. Za připomenutí stojí, že v týž den, kdy car Alexander přibyl do Protivína, císař Napoleon dopraven byl do zajetí, z něhož nevyšel více živ.

Adolf Hemer, ředitel pedagogia v Soběslavi:

PŘÍRODA NA BLATECH VELKÝCH

Asi půl hodinky cesty na západ od silnice spojující starobylé jihočeské město Soběslav se sousedním městem Veselím nad Lužnicí, rozprostírá se ve výši nadmořské asi 415 m malebná kotlina, která sluje Blata.

Každému, kdo chce tento rázovitý koutek českého jihu navštívit, radíme, aby učinil východiskem soběslavské náměstí, odkudž jej dovede po bechyňské silnici značkováná cesta přes Vesce k myslivně „Na jitrech“, která již stojí na samém pokraji vlastních Blat, což prozrazuje tmavá, na rašelinu bohatá půda. A kdo chce celou tuto zajímavou jihočeskou oblast zhlédnouti jako na mapě, neodbočš před veseckou kovárnou nalevo, nýbrž ubíráš se přímo po silnici ještě dále k Záluží u Vlastiboře, aby tě výstup na výšinu před Zálužím odměnil krásným celkovým pohledem na Blata, kol dokola lemovaná táhlými návršími, na jejichž svahu napočítáš v pestré šachovnici borových hájů, polí, lučin a tmavých rašeliníšť těchto pět blatských obcí: Borkovice, Mažice, Zálší, Klečaty a Komárov. Jejich názvy již nám prozrazují dosti zřetelně zvláštnosti i strasti této končiny, do které pohřbily v podobě dosti mocných vrstev rašeliny líně se vlekoucí vody potoka Rytíře a Blatské stoky ústrojně zbytky zdejšího rostlinstva. Nepatrný spád těchto vod a nepropustný kaolinický jílovitý podklad celého údolí způsobil, že po celá tisíciletí propadala zdejší květena poznenáhlu, ale neodolatelně pochodu uhelnatění v rozloze více než desíti čtverečních kilometrů.

Na rašelinné této oblasti hospodaří obyvatelstvo jmenovaných pěti obcí zemědělskými metodami¹⁾, odlišnými od těch, jakými si zvyklo zdělávati ostatní svoje pozemky sousedící s rašeliníštěm a položené již ve vyvýšeném okolním pásmu prahorním, které vykazuje půdu hlinitou nebo hlinitopísčitou.

Účelnému hospodaření na půdě rašelinné stavějí se v cestu četné překážky. Je to zejména požadavek vysokého nákladu na trvalé zlepšení půdy, zvláště na odvodňování, na nezbytné používání drahých hnojiv strojních, na stavbu cest, jimiž by přístup i k močálům byl umožněn. A tak zůstávají rašeliníště pouze zdrojem příjmů z prodeje borků, t. j. paliva vyrobeného z rašeliny sušením bahna, a z prodeje dříví, které však nemá valné ceny a velmi pomalu zde roste. Místa nekrytá porostem lesním slouží pouze za pastviska. Borky nejsou stejné ceny po stránce výhřevnosti, neboť jest v nich značně rozdílné procento látek spalitelných, ústrojných. Nejvíce jsou hledány borky z končiny „Ve Spáleném“ u Borkovic (z pozemků patřících velkostatkáři Schwarzenberkovi). Na průřezu suché borky jest dobře viděti zbytky zdejšího předvěkého rostlinstva, borovice bahenní, olše, břízy a j., jež se prozrazují buď svou korou, buď dosti zachovaným dřevem, nebo zuhelnatělými kořeny. Na dřevě často vidíme čiré, drobné krystalky nerostu Fichtelitu, které tvoří nezřídka souvislé povlaky.

Rýpání borek (lidově „píchání“) je často velice znesnadňováno vyskytováním se velkých pařezů neb napolo již zuhelnatělých kmenů v borkovištích. Není-li však toho, dá se bahno snadno krájeti do tvaru cihel zvláštními rýči, jimž tu říkají „želízko na borky.“ Ostatní hmotu rašeliny tvoří zbytky vřesu a nejrůznějšího rostlinstva, které tu kdysi postupně nacházelo svou kolébku, život i hrob.

Nynější květena blatská jest svými zvláštnostmi pozoruhodná a kdo ji chce v plné kráse poznati, nechť sem zavítá v červnu, kdy i rýpání borek jest v plném chodu, takže na celých Blatech, jinak tichých a zádumčivých, je neobyčejně živo.²⁾

Floristicky jest tu možno pozorovati několik od sebe odlišných oblastí. Vyskytují se tu brzo vřesoviště a lesní porosty, brzo lučiny a bažiny. Na místech sušších daří se dobře květeně vřesovinné, na vlhčích pak

¹⁾ Za vzor rašelinného hospodářství sloužilo tu v letech 1905 až 1925 pokusné pole najaté zemědělskou radou od obce Zálší ve výměře 12 ha.

²⁾ Píchání borek je jaksi „blatskou lidovou slavností“, na niž se všichni těší a připravují.

mechům z rodu rašelinníku, ploníku a j., v nichž se objevují i vzácnější keřovité rostliny, jako rojovník, kyhanka, borůvka bahenní, ale i útlé květinky: klikva, rosnatka, pupečník a jiné.

Nejvíce pozornosti jak u turistů tak i u domácího obyvatelstva k sobě připoutává rojovník (*Ledum palustre*), statnější, rozmarině nápadně podobný keř, který jest lidu blatskému dobře znám pode jménem „renská chvojka“. Rezavě plstnaté jeho větévky jsou obaleny úzkými listy o podvinutém okraji a s dvěma hnědými pruhy na rubu. Ostrá vůně bílých květů rojovníku připomíná pryskyřici a vábí sem z daleka včely k štědré pastvě. Léčivost rostliny, jejíž nat má omamující účinky, jest známa při chorobách zažívacího ústrojí a dychadel. Nejvíce ji užívá blatský lid jako příměsí k obroku koním, kteří onemocněli na chřípěci, chrání se však dát ji březím klisnám, neboť by ihned svého plodu pozbyly. V části zvané „knížecí Blata“ jsou rojovníku celé souvislé porosty, jimiž se v době květu prodíratí nikomu neradíme, neboť by takovou návštěvu zaplatil silným bolením hlavy. I lesní zvěř se vyhýbá oblasti porostlé renskou chvojkou. Není proto divu, že i některá vtípná lidová rčení, vztahující se k mocným účinkům rojovníku, možno od mládeže i od bab kořenářek slyšet, ačkoliv pochybujeme, že by obyvatelstvo blatské zhoubných vlastností rostliny této zneužívalo.³⁾

Však i přes metr vysoká borůvka bahenní (*Vaccinium uliginosum*) má účinky mámivé, jak již lidové jméno její prozrazuje, neboť lid plodům jejím, o něco větším než jsou obecně známé borůvky, říká „opilky“.

Velmi něžnou klikvu bahenní (*Oxycoccus palustris*) najdeme nejspíše na vlhkém porostu mechovém (rašeliníkovém), odkudž si snadno vysvětlíme její lidové označení: „mechnice“. Má plazivé stonky se střídavými, tuhými, lesklými a na spodu sivými lístky; drobné kvítky barvy nachové dlouho trvají, aby se dočkaly zúrodnění hmyzem. Plody velikostí i tvarem borůvkám podobné, ale průsvitně červené, jsou zde sbírány jako lék proti krčným neduhům. Lidové umění blatské věnovalo „mechnici“ zaslouženou pozornost, jak ze vzorků výšivek i ozdob na štítech některých blatských statků jest patrné.

I léčivá rosnatka (*Drosera rotundifolia*) zasluhuje zde zmínky, přes to, že nejen na Blatech, ale i na močálových lukách celého Soběslavska se dosti hojně objevuje; pro svoji schopnost lapati a trávit hmyz lepkavými žlázkami načervenalých listů sluje též mucholapka. Sbírána zde byla nejpilněji v prvých letech poválečných a poskytla sběratelům velmi slušný výdělek. Její léčivost osvědčuje se při kornatění tepen, ale v poslední době poblekla trochu její sláva tím, že i u jiných obecnějších rostlin podobný účinek byl poznán (u jmelí a j.).

Na vlhkých lukách, zvláště u Zálší, roste útlá rostlinka se štítovitými listy jménem pupečník (*Hydrocotyle vulgaris*), pozoruhodný zástupce čeledi rostlin okoličnatých.

Místa s porostem vřesovým hostí borovici bahenní (*Pinus uliginosa*), zvanou též „blatnice“. Tento jehličnatý strom není tak statný, jako obecná lesní borovice, neboť dosahuje výšky sotva 10 m a někdy zůstane i keřem. Podle živé (nikoli šedavé) zeleni válcovitých korun a nesouměrných šištic ji poznáme snadno.

Jiným našim jehličnatým stromům se daří na Blatech hůře. Z listnatých stromů je tu hojná bříza, olše lepkavá i šedá a četné druhy vrb v přechetných křížencích, kteří i zkušenému botaniku působí nesnáze při určování. Ve stínu lesního porostu daří se i některým tajnosnubným cévnatým rostlinám, z nichž jmenovitě uvádíme jen kapraď osnitou (*Nephrodium spinulosum*) a plavuň zaplavenou (*Lycopodium inundatum*).

Než i bahenní a vodní rostlinstvo jest na Blatech hojné a vábí sem přátele květeny i odborníky, neboť od

³⁾ Poznámka K. W.: Lesníci řadí rojovník bahenní mezi tak zvanou „buřeň“, t. j. neužitečný podrost lesní. Nehodí se žádné zvěři býložravé za potravu a pronikavá jeho vůně činí všem živočichům, nadaným čichovým smyslem, pobyt v něm nepřijemným, mnohým i nesnesitelným. Tak zvěř lesní, zajíc, králík, srnčí, velmi nerada se v rojovníku zdržuje a je nápadno velmi chudé a pozvolné zazvěřování revírů, kde rojovník se vyskytuje. Přičíst dá se to asi tomu, že rojovník má vlastnost silně abortivní a po jeho požití březí ramlice i srny zmetají předčasně. Tato vlastnost rojovníku je široko daleko známa a je prý — jak se pantáta Hrozek z Mažic prořekl — zneužívána i frajerkami, které „náhodou uklouzly pozornosti Panenky Marie“. Takové dívčice prý říkají: „Není nad náš les! K čemu dopomoh, od toho pomůže.“ Je prokázáno, že až z Vídně jezdí báby na Blata pro rojovník, z něhož potom doma vaří „zázračný“ čaj. Z Budějovic a okolí přijíždějí zase v době květu babky na rojovník, aby ho potom na trhu prodávaly v kytíčkách jako prostředek proti molům do šatů. Moli nesnášejí vůni rojovníku. A tak je krásná, aromatická ta rostlina oživena (vedle včel) jen mouchami, komáry, ještěrkami a zmijemi, které, jak už v pojednání pana řed. Hemra je řečeno, jsou značně jedovaté. Rojovník je nejen v Čechách, ale i v celé Evropě velkou vzácností. U nás vyskytuje se pouze v Borkovicích na Blatech a u Suchdolu nad Lužnicí, na samých hranicích Čech. Jinak je pouze na severu Německa na baltských dunách, a v Holandsku, kde roste druh rojovníku širokolistého.

Kramerius 5

Digital library

Terms of use

The library provides access to digitalized documents only for non-commercial, scientific and education purposes. Some of documents are subject to copyright. Using digital library and generating digitized copy of the document, the user agrees to comply these terms of use which must be included in each copy. Any further copying material from digital libraries is not possible without any written permission of the library.

Main title: **Český jih a Šumava v písni**

Pages: **XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, 1, 2, 3, 4, 5, 6**

drobnohledných rozsivek a jiných řas, jejichž dlouhými zelenými vlákny si pomalu proudící voda pohrává v malebných vlnkách, najdeme tu statné porosty orobincové, rákosové i ostřicové, na jejichž pokrajích upoutají z jara naši pozornost veliké žluté květy kosatce vodního a bleděmodré květy kosatce sibiřského. Jinde vidíme růsti při okraji vody bazanovec, polokře tužebník jilmového, husté kře tavolníku vrbového, opodál břehu pak shluky suchopýru pošvatého, hojnost vstavačů a všivců, později k létu vidíme tu pak zástupce složnokvětých rostlin, zvláště arniku (prhu chlumní, kozí brady, jestřábníky i dotěrný dvojzubec).

A tak jako na Blatech převládá vlhkomilná květena, tak i zvířena vodní má tam značnou převahu. Sama

tmavá voda rašeliništ hostí vedle hojných druhů vodního hmyzu a plžů i některé druhy ryb, jako štiky, jelce, míka i karáska (kterému zde říkají „kotaška“), z obojživelníků čolka velkého, tečkovaného i alpského a velké množství žab všech rodů, jejichž primitivní koncert za teplých letních večerů jest tak milo poslechnouti! Z plazů vedle vzácnější ještěrky obecné a slepýše objevuje se tu i užovka obecná a velmi hojně i „černý had“, t. j. zmije obecná, jež je tu zbarvena vždy tmavohnědě, takže nezkušenému oku se v okolí zcela podobně zbarveném snadno ztrácí. Řada případů uštknutí v posledních letech budiž pokynem, aby sem každý návštěvník přišel v dobré obuvi.

Nejčteněji je tu zastoupeno brodivé a vodní ptactvo, které nachází dostatek potravy, aby tu buď hnízilo, anebo z okolí sem podniklo návštěvu. Z kachen tu ráda hnízí velká kachna divoká a čírek, hojně tu poletují hejna hus divokých od října do vánoc, hnízí tu čejky, o svůj plod tak starostlivé, jimž lid říká „knihory“ anebo „knihurky“. K tesklivé náladě blatské roviny přispívá jejich jednotvárné volání „knííííhy!“ zvláště za večera nebo za pochmurného dne. Jak odlišný jest let těchto vzdušných akrobatů od klidného plutí racků (lidově „káhat“), neb od hladkého, bystrého letu vlaštovek a jiříček, jichž se sem ze všech okolních dědin slétly celé roje na lov komárů a muší čeládky, a jak odlišný jest let čejky od netopýřího letu sluky a lelka!

Obveselení za jasných dnů přináší na okraj Blat vřelé písně skřivánčí, volání křepelčino i flétnové zvuky z klidu vyrušených písků (*Actitis hypoleucos*), ba někdy i hlučné zaklepání majestátního čápa, který sem zalétl z Dráchova, Žišova nebo Zálší. Ozývají se i občas kulíkové, kozlíci a malé sluky otavní s krásným velkým černým okem (bekkasiny, zvané lidem „bahní kozy“, pro jejich ranní mečení), dále jespáci, vodoušové a m. j.

I o nepřátele drobných opeřenců není tu nouze a tak dosti často vidíme nad Blaty kroužiti káni myšilova i rousnou, jestrába, sivého pilicha, nejčastěji však obecného krahujce nebo pestrou poštolku, která ani hmyzem nepohrdne. Ale i temná noc má své vládce, kteří jemnými perutemi neslyšitelně hladí čistý neb mlhami zakašený vzduch, aby v lovu vystřídali dravce denní. Z nich vedle kalouse a sovy obecné byla tu zjištěna i sova pálená.

V dubnu a v květnu vyhledávají rádi lovci zblízka i zdaleka blatské planiny poblíž hájů, kamž ještě za ranního šera zasedají na čekání, aby se dočkali „hudrování“ tetřívčího kohouta. Zvláště u Komárova a poblíže Vesce tokává tetřívku dosti a byl sem jimi i mnohý umělec-malíř přiváben, aby štětcem vyjádřil to, co pérem vylíčiti nelze.

Před východem slunce je tu slyšeti ptačí koncert, který za velebného jitrního ticha skýtá lovcům a časným rýpačům borek vzácný zvukový požitek. Tu lindušky, drozdi, kosi a žluvy ozývají se z háje, tam zase z ostřicového porostu prudce ve spirálách zdvíhají se „bahní kozy“, aby se hned nato střemhlav snesly do lučních travin, vydávající při tom křídly své „mečení“, v rákosí pak hudou svou jednotvárnou notu chřástal a bukač. A na pokraji lesa vrána dává poplašné znamení drsným svým „krááá-krááá“, které je výstrahou nejen jejím právě hodujícím družkám, ale i plachému zajíci, který poslední sousto náhle přerušil, slechy vzpřímil a pojednou kvapně se vrací do lesa, kamž i divoký králík uznal za dobré se uchýliti . . . Nastal den, největší nepřítel noční zvěře . . . Na ochozu překvapí však k pelechů spěchajícího zajíčka liška a jediným pružným skokem zmocní se chutné kořisti. Polovinu zadáveného svalnatého těla stráví hned na místě k ukojení vlastního hladu, a druhou, spolu s dvěma králičaty odnáší v tlamě přes lesní louku k pečlivě skrytému doupěti, aby nasýtla svá štěňata. Vtom však zaburácí lesem výstřel a chytrák lišák běře tůž žalostný konec, jaký před tím zákeřně připravil svým obětem . . .

Ze zvěře lovné zasluhuje zmínky srnec, který tu dosahuje znamenité velikosti a pyšně nosí statné parůžky, jaké narůstají jen blatským srncům. Blatští srnci mají na široké růžici velmi silný, ale nízký stvol, který jest vysoko a bohatě zaperlený, nezřídka i se čtyřmi výsadami osmeráka. Jak mnohý lovec již zkusil tu na čekání své štěstí, aby mohl s chloubou na stěně svého obydlí zavěsiti tak vzácnou trofej! Někdy zabloudí sem i jelen nebo laň z blízké černické obory, ale záhy opět zmizí slídívému oku lovcovu, postřehnuvše zavčas nebezpečí.

V době podzimních honů lze snadno na lesních lukách blatských spatřiti ptáky, tvarem a velikostí shodné se sojkou, ale šedě kropenaté. Je to ořešník (*Nucifraga caryocatactes*), host ze Sibíře, jehož blatské obyvatelstvo nerado vidí, neboť jeho příchod jest prý neklamnou předzvěstí tuhé zimy. Na podzim roku 1928 ořešníci též přilétli, aby českému jihu zvěstovali nastávající kruté, až čtyřicetistupňové mrazy, jakých dotud nebylo pamětníka. Nebylo však blatskému lidu příliš zle, neboť borky splnily svou zásobou předvěké sluneční energie dokonale své poslání . . .

A tak se vracíme k člověku, tichému a pracovitému obyvateli Blat. Jeho milostné city, jeho humor i žalné stesky, projevené svéráznými půvabnými zpěvy, přináší toto dílo z péra povolanejšího.

Marie Prunerová-Roudná, ředitelka odb. školy pro ženská povolání v Táboře:

JAK SE JIHOČEŠI STROJÍVALI

*Tancujou tam sedláci,
mají modrý pupky,
pakfonový kalhoty,
u kolenou dutky...¹⁾*

Ze zvláštností našeho venkovského lidu působilo na mne vždycky nejvíce jeho oblečení, a to také utkvělo mi již od mládí v paměti. Mám vzpomínky svoje z dětství bezmála již padesátileté. Obývali jsme tehdy ve starém soukenickém domě ve hradbách Tábora na Dobyčtím trhu, kde bývalé dílny proměněny byly v byty. Na Dobyčtím trhu konaly se jarmarky.

Vzpomínám slavných těch jarmarků, které byly příjemným vyrušením z klidu a všednosti ostatních dnů. Dům náš byl v pravém slova smyslu se tří stran obležen lidem přespolním, že nebylo ani možno dostati se ven. My děti celé dopoledne vydržely jsme u oken dívati se na rázovité postavy venkovanů z daleka široka přicházejících, kteří dlouho trpělivě stáli se svými volky, často v dešti a blátě, než přišel kupec opravdový. Kolik tu bylo řečí, než po dlouhém smlouvání konečně si plácli! Vidím dlouhé jejich kabáty, ba i krátké beránčí kožichy vzadu s tulipánem, vysoké boty, do nich vsunuté koženky, které však nebyly již žluté, jako za starodávna, nýbrž obarvené na černo. Kožišinové čepice měli staženy přes uši, když býval mráz a padal sníh. O jarmarce přišla občas také některá známá selka k nám, aby se ohřála a sobě odpočinula. Košíček na ruce, „pokratší“ sukně jako báh; sotva dveřmi panimáma prošla. A byly to samé těžké šerky, kanafasky, široké mnoho loket. Až prý dvanáct sukní nosívaly! Dnes zdá se mi to býti neuvěřitelné. Sukně musily býti všechny stejně dlouhé, v pasu pevně uvázané, aby tvořily celek, který se při vážné, „kráčivé“ chůzi selek kolébal sem-tam, sem-tam. Znáte Manesův obrázek „Plzeňáčka na trhu“? Naše Blatačky vypadaly právě tak. Maminka se vždycky usmívala, vzpomínajíc, kterak tkalci a chasnici se chystávali na pout v Klokotech, že se půjdou dívat, až Blatačky půjdou s procesím do kopce nahoru, a dodávala: „Nosívaly sukně, že jim sotva kolena přikryly.“ A což jejich krásné vyšívané pleny! Tak ohromné a těžké od šmelce a cetek (penízků), že byly příčinou zvláštního držení těla těchto žen, kupředu nachýlených. Chodívaly volným, kolébavým krokem, nadnášejíce při každém kroku báh svých těžkých sukní a držíce nehybně hlavu, aby se vázání veliké pleny nesmeklo.

Kolem Tábora byli „Kozáci“, kteří měli prostší, městštější kroj oproti „selskému“ blatskému. Kozáci milovali tmavší barvy, střízlivější ušití, které bylo vždy bližší módě běžné než na Blatech, kde do pozdějších dob zachoval se život svéráznější.

Naše kroje ženské byly tvořeny pro statnou, plnou postavu českou, pro „Bětulinku boubelatou“. A muž v dlouhém kabátě a vysokém mezníku byl právě tak „sedlák pán“ jako v písni. Kroj tento, tvořený pro české postavy českými lidmi, o nichž jest známo, že mají přirozené veliké nadání a vrozený smysl pro krásu, ještě dnes líbí se nám, kteří jej známe a považujeme za samozřejmý, ale ještě více líbí se cizincům. Bývají nadšeni a odvezli by nám nejráději i poslední, co nám ještě zbylo. Krojem lidovým, o kterém tuto mluvím, myslím kroj 19. století, který po zrušení roboty s uvolněním lidu a povznesením jeho hospodářských poměrů počal se bohatě rozvíjeti. V dřívější těžké době žilo se prostěji. Ženy samy pěstovaly len, připravovaly jej zdoluhavou prací, než dostaly vybílené plátno, z kterého také samy šily prádlo a šaty. Kupovati nebylo zač. Byl proto kroj lidu selského až do zrušení roboty u nás v jižních Čechách skoro jednotný. Kožišníci robili kožichy, koženky a čepice, ševci šili rozmanitá obutí a krejčí dlouhé mužské „župany“, kabáty z domácího plátna, jako

¹⁾ Pupky – lýtka v modrých punčochách, spíše však snad modré krátké zástěry. Pakfonový kalhoty – žluté spodky. Dutky – štrápece u spodků. (Z písne čís. 12.) Pakfon byl bílý kov, jenž opotřebováním brzy ztratil stříbrný lesk a špinavě sežloutl. Odtud ten přezděv. (Pozn. K. W.)

jest zachován jeden v soběslavském museu. Tkadlec tkal z doneseného lnu plátno a plátýnka, lehčí šerky na sukně a těžké hrubé šerky na mužské šaty, obé z příze a vlny. Všude u nás a zvláště na Blatech chovali na statcích hojná stáda ovec. Moje matka ráda vypravovala, kterak jezdila s dědouškem kupovati „rouna“ na Blata, když bývala stráž ovčí. Tehdy v našem kraji kvetlo soukenictví, sedláci vyměňovali vlnu za sukno na dlouhé kabáty „ženáče“, chasníkům na kazajky a vesty, ženám na soukenky nebo mezulánky, „lajbíky“ a špenzry. Tu se již také kupoval jemný „kamrtuch“ na rouchy, pleny, zástěry a tenčice (košilky), které si ženy také samy vyšívaly. Pokud vyšívaly na domácím plátně, byly vzory geometrické, později, když se používalo kamrtuchu, jemnějšího než je plátno, začaly nesměle přidávat drobná kvítka, ale časem naučily se „psát“ vlnovky a kytice, až dovedly tvořit veliké květy, hlavně jiriny blatské. Na rouchách a plenách z počátku 19. věku jsou v rohu čtverce, vyšíváné černě nebo žlutě, silným krouceným hedvábím. Ty řadím mezi nejstarší vzory. K černé a žluté barvě přidávána potom karmazínová, později ostatní barvy. Fěrtochy, tehdy červené a modré, vyšívány vlnou neb bavlnou „bourou“, nebo také „merkolníčkem“ (merkgarn). Tak sloučena byla u nás na Blatech opožděně móda černá a pestrá a v polovině 19. stol. došlo na módu bílou. Ta zpracována současně s empirem a biedermajerovskou módou tak, že každý kraj něco jiného zachytil a odtud povstaly takové rozdíly v podrobnostech krojů, že i některé dědiny se podstatně od sebe lišily. Podomní obchodníci ze Šumavy přinášeli tištěné šátky „bavorské“ na pleny a zástěry. Přinášeli také široké hedvábné pantle „baborky“, jež prodávali ženám na sukně a na fábory svatební. Krajky, pravé „krajkářské“, byly od „třeboňské báby“ paličkované, jemné, jaké dnes jmenujeme „vláčkové“ nebo „tylové“. Stával loket (59 cm) až dva zlaté. U obchodníků v městě nebo na jarmarce kupovaly Kozачky svoje květované vlněné sukně „Jiríkovo vidění“, měňavé hedvábí na fěrtochy a na svatební sukně. Blatačky až v posledním období kupovaly hedvábné šátky na zástěry a na hlavu, a hochům na krk. Bohatší kupovaly brokát „zlatohlav“ na šněrovačky a na široký pás na sukni. Blatáci, zámožní rolníci, majetníci pšeničných polí, nosili tak široké koženky, že se o nich povídalo, že se jim do nohavic vejdu tři podruzi, kdežto Kozáci na chudších polích nosívali užší „praštěny“.

Krejčí z Hlavatec mi před lety vypravoval, kterak o muzikách a svatbách tancovala děvčata blatská v šaticích vázaných „na Kačenku“, kdežto Kozачky měly čepečky s pěkně vzdušnými holubičkami. Obojí zachovávaly důsledně své zvyky v oblékání. Rozdíl v oblékání udržovali i muži. Dlouhé kabáty Kozáků byly vždy podobnější módě městské, bílé punčochy nebylo již ve vysokých botách viděti. Pravých jelenic bylo ovšem už pořádku, zato nové skopovice bývaly pěkně žlutě natřány hlinkou, později barvou na černo. Ale Blatáci lpěli dlouho, až přes polovinu 19. stol. na svém kroji.

Výměnkář Vohnoutek, na „jednotě“ u Ponědražku, narozený v r. 1829, nosil ještě r. 1915, když jsme ho navštívili, modré valchované punčochy až ke kolenům, kde byl vypletený bílý pruh, koženky svázané byly ozdobně vytloukanými řemínky „dutkami“ a na nohou měl po domácku pantofle s podpatky. Jindy nosívali muži nízké střevíce „bagančata“ s přezkou vpředu, jako jest na Manesově obrázku „Sedlák z Táborská“. Dědoušek vzpomínal, kterak kdysi nosil modrý kabát se třemi límci, na který koupil u soukeníka 7 loket sukna. U krku byla spona na zapínání. Ale dědoušek nosíval jej raději otevřený, aby bylo viděti vestu se dvěma řadami kovových knoflíků a kosmonoský šátek na krku uvázaný, který mu dala babička jako „zástavu lásky“, když si dali slovo. K svatbě dala mu babička košili vyšitou na ramenou, s krajkou u rukávů. Že i u krku bývaly krajky dříve než přeložený límeček, dědeček již nepamatoval. Zato vyprávěl, kterak dal on babičce dělati k svatbě sametové střevičky s vykrajovanou kůží s červeným srdečkem. Tak mile se rozpovídal, co bylo a jak, když byli mladí, jak se ženil i jak mu babička umřela. Vyprávěl o tom sedě u peci a pošinuje svoji beraničku, pod níž bylo viděti dlouhé vlasy dozadu sčesané. Ptali jsme se na čepice. „Ty byly všelijaké: tchořovky i vydrovky; pangrotky mohly se stáhnout přes uši a zavázat, vysoké mezníky nosily se v zimě naražené až do týla, v letě obrácené dýnkem nahoru, aby nekryly uši. O starší generaci vykládal, že muži mívali kabáty zelené až na paty a na zádech měli vyšíváné tři svíčky, podle nichž říkali těm kabátům „stojedenáctky“. Poté vzpomínal na hlučné svatby, kdy bylo na kabátech a čepicích všude množství pestrých fáborek, květovaných to stuh, jež byly vázány na kytkách s rozmarinou. I koně byli samý fáborek a vozy ověšené chvoji a květy.

I já pamatuji, jak jezdily po jordané hrázi v Táboře svatební vozy z vesnic, plné svatebčanů, jejichž zpěv a výskot zaléhal až k nám. Přijeli červenou rosolkou, ženy házely mezi lid koláče, při čemž koláč „roháč“ hrál velikou úlohu. Který mládenec jej snědl, do roka a do dne se oženil. Také zatahovali svatby na cestě do kostela povijanem, a při svatebním obědě házeli po sobě svatebčané cukrovím a hrachem. Pořádná svatba trvala několik dní a tancovali mladí i staří.

Slavné svatby bývaly nejen na Blatech, ale i na Kozácku. Není tomu tak dávno, kdy sedlák Včelák v Balkově Lhotě na svatbu své dcery zabil jalovici, tři prasata, 15 hus a hojnost jiné drůbeže, a koláče se pekly kolik dní napřed, aby bylo s dostatek pro hosty na výslužku a pro „čumáky“ na podělenou.

Kozácký kroj mužský vymizel již před lety osmdesátými. Až dotud nosili muži vysoké boty, prašténky žluté, punčochy bílé. Je o Kozácích známo, že mívali kazajky vzadu prodloužené do malé špičky, pro kterou se jim smávali, že mají kozí ocas. Ženy chodily v jemných, bíle vyšíváných plenách, také měly bílé „kytle“ (sukně) a fěrtochy vzdušné a nažehlené, jako nadýchané. Prolamované pásy (silnice), hady (vlnovky) střídaly se od obruby až nahoru k pásu, který byl sevřen u děvčat tmavým „lajbíkem“, ženy pak nosily černé sametové nebo „hatlasové“ kabátky se šůsky. Jen staré babičky nosily ještě špenzry, ale tomu již hodně dávno. Vyšívání bylo vždy jen bílé, katrové, něco málo barevného bylo jen na Zelečsku, a to teprve v posledních letech, asi vlivem sousedních Blat. Zdá se, že Kozáčky hned po zrušení roboty přidržely se tehdejší bílé módy ve městech a podle vkusu svého ji propracovaly, úplně pominuvše starší barevné vyšívání, kterýžto způsob na Blatech, jak již dříve bylo řečeno, všestranně byl propracován.

Na Blatech nosil se ženský kroj až do let devadesátých, kdy byl odkládán a za tovární zboží vyměňován. V 19. věku prodělal řadu změn, takže možno jej dělit na starší (z první poloviny století), kdy převládal vliv empirový, ač nacházíme v něm prvky až ze středověku, a na novější, změněný pod vlivem krinoliny. Kromě toho i podle míst, jak který detail byl propracován a který způsob vyšívání se ujal, možno rozdělit i Blata na několik krojů od sebe se lišících. Na Soběslavsku byly pleny s hustým, bohatým vzorem, jehož pestrost zvýšena byla ještě leskem barevných korálků (bůstek) a zlatých cetek (penízků), takže na př. výšivky, které byly pracovány žlutým hedvábím, měly vzhled orientální. Nádherne jsou odtud také kusy fialové a pivoňkové. U Veselí byly to pleny a zástěry s tylovým vykládáním, obšíváním opět šmelcem a cetkami. Jsou někdy pohádkově krásné, upomínající na závoje mlh v rybníčaných krajích a na třpyt slunce na hladině vodní. U Kardašovy Řečice bylo domovem vyšívání katrové, jak zvali v tomto kraji pavučinky v kulatých květech, šité tak hustě mezi šmelcem a cetkami, že starobylým tím způsobem bylo docíleno krásného dojmu. Třeboňsko mělo svoje husté vzory „na slepo“. Kroje na Blatech byly povětšinou stejné ve střihu, a lišily se jen vzorem a způsobem vyšívání. Určovatí tyto věci podle doby není nesnadné, a jest velmi zajímavé.

Rouchy (svatební zavíječky) jsou na Blatech z krojových zvyků nejstarší. Rouchou zavíjely ženy o půlnoci v den svatební nevěstě hlavu, když jí sňaly panenský věneček. „To bejvalo hória (gloria)!“ vykládala mi o zavíjené výměnkářka Pěchotová ze Svinů. „Kohoutek kokrhal.“ – S tím kohoutkem se to má takto: Než ženy zavily nevěstu do rouchy, pokryly jí hlavu měkkým čepečkem, jehož krajka opínala nad obočím čelo a nad krajkou třpytil se „šmuk“ (čelenka, rouška) z dracounu, cetek a perel, třeba i se zrcátkem, nad nímž byl na temeni čepečku vyšitý rudý květ. Teprve na takto upravenou hlavu oblékala se roucha, jejíž záhyby pod bradou se urovnávaly „jako má svatá Anna“. O rudém květu na čepečku se při zavíjené zpívalo a vtipkovalo, že „kohoutek bude kokrhat“. – Fryšová píše, že roucha se nosívala po svatbě celý rok, dokud žena byla „mladoženkou“. Po roce si je ženy ukládaly do truhly, aby je měly do rakve; proto se jich tak málo zachovalo. Výjimkou měla některá parádnice dvě až tři. Z pamětnic, které já jsem zastihla, měla ji už málokterá.

Pleny nosily se po celých jižních Čechách. Ve vázání jich byly rozdíly. Blatské, největší, vázaly se na temeno přes měkký čepec, právě tak jako na Písecku a Domažlicku. U Plzně a Tábora, kde nosily kroje i vyšíváním značně příbuzné, vázaly pleny přes čepeček s holubičkou, která zvláště u Plzně byla velkých rozměrů. – V novém, souborném díle o Manesovi, II. díl (Žákavec) str. 88 a 179, jsou dva obrázky svatojanské pouti v Praze (Quido Manes), kde několik žen má plenu přes holubičku vázanou. Ale vázání jest již pod bradou, tedy zřejmě novějšího způsobu. Myslím, že i na Táborsku dříve nosily pleny přes temeno vázané, dokud tvrdé čepečky tomu nebránily. Svědčí o tom menší rozměry plen a i to, že jejich cípy nemají rohového vzoru, jaký nacházíme u plen blatských.

Svatební ústroj hlavy Blataček byl bohatý. Kolem hedvábného „prostředku“²⁾, na němž byl vyšit květ, často zrcátkem zdobený, vinul se věneček na hoblovače upravený z umělých květů, stužek a „třásátek“. Třásátka byly jehlice, kterými se věneček k vlasům připevňoval. Vpředu nad čelem nad černým vínkem umístěna byla „korunka“, také z hoblovaček zrobená, plná třpytných ozdob. Jehlice kupovaly se v novější době na jarmarcích, ale zachovala se nám také třásátka mnohem starší, od kovářů pracovaná. Jsou to dlouhé železné špejle, jejichž hořejší konec je stočen v kruh obtáčený dracounem. Od hlavy splýval po zádech bohatý pantlový

²⁾ „Prostředek“ byl kus hedvábí, jímž se přikryl „drdol“.

doprovod, z něhož ještě vynikaly konce vínku na rameně připevněné, pestře vyšívané, s krajkou neb ozdobnými „týly“. Blatačky byly vždycky parádnice a hleděly jedna druhou předstihnout. Proto si také dlouho vypravovaly, jak která nevěsta měla o svatbě hlavu „košatou“. Kozačky nosily věnce jen z rozmariny umělé, nad čelem vyšší, od nichž po zádech jim visely snítky myrty a nějaký fábor. Blatačky se tomu později přizpůsobily, ale nemohly si přece odříci živosti barev, proto nosily věnce barevné. Na hradu Kamení u Pacova přišla jsem na starobylý věnec svatební. Je z dracounu a třpytných kaménků, jako koruna, ale mnohem větší a nákladnější než naše korunky blatské. Na zámku mne sice ujišťovali, že je to věnec nevěsty z „podruží“, ale soudím, že je z pozůstalosti některé rodiny zámecké.

Účes Kozaček býval také složitý. Děvčata zakládala si na širokých copanech a vrkočích, spletených z mnoha pramének, mezi něž vkládala pestré stužky, většinou harasové. Ozdobnými jehlicemi upravovaly je na hlavě. Paní Brabcová ze Sodoměřic u Bechyně mi vyprávěla, která s matkou chodívala česat děvčata ke svatbám a tu třeba celou noc děvčata nespala, aby si účes nepocuchala.

Vínek, staročeský odznak panenství, zůstal i v našich krajích obvyklý, jako pantlička na čele, na Blatech vyšívaná lesklými korálky a penízky. Přidržovaly jím vlasy na spáncích, které byly vždy ve dva copy zapletené a na Blatech shora až dolů propletené růžovými stužkami. Ale v druhé polovině 19. stol. nechodily již dívky po staru prostovlasé, nýbrž vázaly na hlavu šátek „na babku“, kozačká děvčata nosila čepeček s holubičkou.

Čepce začínají v západních zemích evropských ve 14. století. U nás zdomácněly mnohem později, ale měkké čepce blatské a horácké a chodský „koláč“ jsou tvaru archaistického. Byly odznakem žen provdaných. Zlaté čepce prošly zprvu několika generacemi měšťanek, než sestoupily, a to vždy jen výjimkou, mezi lid. Nejspíše je nosily mlynářky, ženy fořtů a bohaté selky. Lidové čepečky bílé rozšířily se značněji spíše kolem větších měst, jsouce ukázkami nejjemnější práce a dovednosti našich žen. Mají tvar podle čepců zlatých, ovšem zjednodušený. U nás byly v ploše základní hustě prolamované, a na tomto podkladě byl teprve vzor plný, vysoko navrstvený. Čepečky lemovala krajka pravá, česká vláčková, mnohem hustší než u plen, aby držela škrob. Čepčárky je někdy upravovaly na třískách, aby byly vrapované. Jeden čas, nejvíce na Jistebnicku, měly krajkoví bohatší a „týl“ a mezi tím kvítka. To když přicházela móda kapižonů v letech 70tých minulého století. Kozačky, věrné starým tradicím, nosily přes ně plenu. Křídla holubiček, tak jako na Plzeňsku, byla u nás bílá, vyšívaná, s prolamováním. Byla pod plenu silně natužená vlepěným papírem, ba prý i kůží. Kozačkám rýsovala se křídla holubiček pod plenu jako prý kozí růžky, odtud odvozován bývá název „Kozačky“. Čepečky Kozaček prodělaly další poslední změnu: tam, kde se s blatskými stýkaly, přibíraly barev a zlata, vyšívaní bylo na hedvábí barevném, nejvíce červeném, ale holubička byla vždy bílá.

„*Krejzl*“ (okruží, vejkladek) zůstal nám z doby rudolfské. Na Blatech býval 2–3 lokte dlouhý, vyšívaný růžemi a byl lemován kraječkou. Byl pěkně skládaný, aby květ přišel navrch. Jinde se zachoval také, ale jen v menších rozměrech. Chodka má jen zadní polovinu krejzlu přišitou na „rukávcích“, jak tam říkají košilce.

Sukně, vzadu skládaná do faldíček, shora až dolů, je také pravou jihočeskou zvláštností. Blatačky nosily je až do let padesátých. Jsou snad přímým pokračováním starých sukni vrapovaných, jaké najdeme ještě u Slovaček. Jsou to vlastně zástěry od zadu uzavívané. U našich sukni jest do faldů skládaný jen zadní díl, kdežto přední jest hladký, z jednoduché látky, které říkali „ledacos“.

Na Manesově obrázku „Sedlák a selka z Tábořska“ (v 3. svazku tohoto díla) je pěkně vidět sukni blatskou s ozdobným příčným pásem z let asi 1850. Zástěra barevná a květovaná bývala často z „bavorských“ tištěných šátků. Před tím nosily Blatačky pás vysoko uvázaný, jak se nosily v době empiru.

Výměnkářka Pěchotová vypravuje o své matce: „Tenkrát nosily sukne skládané do faldíček až dolů a tam byla pantla. Byly z šerky černé, modré, fialové nebo zelené, vždycky tmavých barev a nosily se na vyšívaných „šandách“, aby se vysoko udržely. Když maminka přišla z kostela, to pěkně sukni sbalila, převázala nahoře i dole a uklidila ji do truhly.“ Chodky právě tak sukne ukládají, což upomíná na starý způsob ukládání „vinutí“ do truhel. Sukně, které se nosily u nás v druhé polovině 19. stol., byly již široké, barev živějších, zelené, modré, ale nikdy ne červené, jako je nosily na Písecku a Budějovicku.

„*Špenzr*“, kabátek z let 1820–40 jest u Manesa pěkně zobrazen. Je právě takový, jako originály, které se nám zachovaly. Blatské špenzry jsou nejčastěji soukenné, modřefialové, na límci lemované rudou baborkou. Kozačké, zelené, jsou prostší. Asi od let šedesátých nosily se kabátky se šusky. Kozačky milovaly černé z „hatlasu“ nebo sametu. Byl-li jejich kroj doplněn bílou, katry vyšívanou plenu, zástěrou a tylovým šátečkem, byl dojem jemný, vážný, jenž prostotou lišil se od sousedních Blat, kde barvy byly mnohem bujnější. Děvčata vůbec nenosila kabátů, jen šátek přes nahé lokte. Snad ve velkých mrazech vlezla do tátova nebo mámina

kožichu, ale do jejich sňatku nebyvalo zvykem pořizovati jim kabát. Ten dostávala až k svatbě. Výměnkářka Novotná z Neplachova řekla: „To pantáta přidal krávu, aby máma nevěstě pořídila šaty!“

O *zástěrkách, fěrtoších*, zbývá ještě povědět. Panimámy nosily široké zástěry, stejně dlouhé jako sukně. Ozdobou byly pásy, napříč kladené, podle módy měšťanek ze 16. století, což se zase dobře uplatnilo v době krinolinové. Před tím bývaly na Blatech zástěry užší, z barevné látky a barevně vyšíváné. Svoje krásné rázovité vzory prováděly Blatačky vlnou nebo bavlnou, hedvábím jen na plenách. Asi v polovině 19. stol. začíná móda bílá. Zprvu jen látka, později i vyšívání. Jest viděti, že se Blatačky těžko loučily s hrou barev na svém oblečení. Proto zase i na bílé látce tvoří krásné barevné vzory hedvábím, pak šmelcem a penízky, ale nakonec přece jen opanovalo vyšívání bílé, do něhož vkládaly tyl. V letech osmdesátých se zástěry zase už užily, až zbyly z nich jen „jazyky“, jak říkali ti, kdož našim ženám ve zlé vykládali, že svůj starý „svědčný“ kroj kus po kuse odkládají, opíjíce se po módě měšťské. V neděli po „ranní“ stávaly na náměstí selky, v rukou s modlitbami do mosazných desk svázanými, řadou vedle sebe, jako na výstavě. Širokých fěrtochů ubývalo, sukně nastavovány do délky, krásné vyšíváné pleny nahrazovány hedvábnými, pak i tibetovými, jež vázaly po staru. Červeným punčochám a pantoflím dlouho zůstávaly věrny. Úzké zástěry ještě vyšívaly, ale jen bílé, dírkové. Avšak i v těchto vzorech zůstalo hojně z jejich tvořivosti. Mám od staré paní Čáповé z Horusic, jež za mlada uměla kreslit i vyšívati, „psané“ vzory zástěr, které, ač jsou již z poslední doby, přec jsou jen krásné svérázné. I paní Dvořáková, choť řídicího učitele v Horusicích, kterého v letech devadesátých mistr Weis často navštěvoval, ukazovala mi věci, které ještě sama za svobodna vyšívala. „Měla jsem svoje pleny po mamince, ale já je rozdělala na pokrývky na postele“. Takový byl konec! Zajela jsem také do Bukovska, kde stará paní Tajrychová vyšívala zástěry rybími šupinami. Bylo v tom hojně umění, ale vliv kláštera a módy měšťské z let osmdesátých byl tu patrný. Samet, atlas, úzký jazyk a na něm rybí šupiny, to byly poslední plané výhonky dřívějšího starého krásného umění.³⁾

Ke studiu lidových krojů přivedla mne paní Renata Tyršová před čtyřiceti lety na Průmyslové škole v Praze. Jsem jí vděčna za podnět k této práci, která, ač často přináší více nepříjemností než uznání, přece vnesla do mého života již tolik krásných chvil, že znova a znova vracím se k dílu, aby nám na Tábořsku a Blatech zachováno zůstalo bohatství krojové, kdysi tak kvetoucí.

³⁾ Zajímavý zápis o blatském kroji před sto lety učinil ve farní kronice veselské r. 1824 farář Antonín Polák, kněz vlastenec, žák šlechtěného jesuity Stanislava Vydry, vrstevník filosofa-lidumila Bernarda Bolzana. Zapisoval dějiny města Veselí, popisoval kroj lidu blatského a jeho zvyky, aby zachováno bylo v paměť budoucím, jaké časy bývaly a jak lid v nich žil. Zápis Polákův zní takto: „Město Veselí vévodí krajíně, která pro mnohé močály pod jménem ‚Bláta‘ neb ‚Blata‘ známa jest; proto obyvatelé její jmenují se ‚Blatáci‘. Muži nosí zelený soukenný plášť se sponami, který na límci, na zádech a na rukávech vyšit jest pestrým hedvábím. Na hlavě nosí vydrovku nebo nízký černý klobouk s prostředně velkou střechou, který jest plný širokých stuh. Na nohou mají modré vlněné punčochy a střevíce, které mosaznými přezkami nebo řemínky připevňují. Někteří nosí také vysoké boty, a tyto odívají se pláštěm s dlouhým límcem. Vesty jsou zelené, soukenné a mají hustou řadu lesklých knoflíků. Ženy nosí purpurově červené vlněné punčochy, krátké sukně ze šerky, zelené nebo modré barvy, které vzadu mají nesčíslné faldy a jež jsou dole širokou stuhou lemovány. Zástěry skládají se ze dvou pestrých šátků, které jsou sešity zřejmě viditelnými stehy. Nosí pohodlné lajblíky (šněrovačky) s lesklými knoflíčky a úzké, zelené neb modré kabátky (špenzry), které jsou posázeny lesklými knoflíčky a často širokou stuhou na rukávech ozdobně lemovány. Hlavu pokrývají čepcem a šmukem (čelenka, rouška) a bílou, bohatě vyšívánou plenou, jejíž úzké konce dolů splývají a k levé tváři jsou zauzleny, hlavní díl pak prostírá se v bohatých záhybech po zádech. Když jdou do města, nosí na ruce buď ‚pražský‘ košík nebo mošnu potaženou černou kůží a zdobenou barevnými obrazci. Svobodné oblékají se právě tak, ale nemají čepce a šmuku. Na krku nosí jemný vyšíváný límeček (krejzlík), střevíce mají vykládané červenou kůží. Všichni vesničané obveselují se zpěvem, který doprovází dudák a houslista, kteří veselým dupáním do taktu melodii zesilují.“ — Při čtení záznamu tohoto, psaného rázovitým písmem, budí se ve vás zvláštní pocit: v době největšího úpadku jazykového, kdy veškery úřední záznamy a listiny psány jsou jazykem německým, v době vlády všemocného ministra Metternicha, zapisuje venkovský farář se zvláštní pietou stať, která jiným byla by se tehdy zdála věcí malichernou, bezvýznamnou. Snad tušil, že po letech s povděkem čteny budou jeho řádky a že vzpomenu to bude jména jeho, který tiše a nenáročně stál v řadách oněch mužů, jež Rais nazval krásným jménem „zapadlí vlastenci“.

František Procháška:

JARNÍ JITRO NA BLATECH

(Lovecké rozjímání)

*Bílá kvičadlička
u rybníčka lítá,
povídá, že svítá...*

Znám Blata ve všech ročních dobách a každé to období má svůj zvláštní půvab. Ale nejpůvabnějším zdá se mně, ať už jako lovci, či malíři, nebo muzikantovi, probouzející se jaro v druhé polovici dubna. Tou dobou vábí mne na Blata lov tetřívků, kteří zde mají svá oblíbená tokaniště a kteří zde jako rytíři provádějí před zraky slepiček své mejdany, předvádějící jim ukázky své spanilosti a chrabrosti, vrcholící v řadě prudkých výbojů a zápasů, z nichž mnohý kohout vychází s povážlivě pochroumanou svou tatrčí...

Ubírá se za úplné tmy po druhé hodině zrána z myslivny na Jitrech a volným krokem jdu přes spící Blata do boudy zrobené z klestí, někde nedaleko borkovického lesa.*) Na Blatech je ticho. Větrík, byť i si chtěl zaskotačit, nemá do čeho by se opřel, s čím by si pohrál, leč s uschlou ostřicí či suchým střím, které po nedávné zimě schlíple se ještě krčí k zemi. Tam nahoře však, ve vzduchu nad Blatem, i za noci život neustává. Tam, i když vše odpočívá, láskou rozechvěný bekasín prohání se tmou, co chvíli spouští se s výše k zemi a křídly vyluzuje zvuk podobný vzdálenému mečení kozy. Proto Blatáci přezdělí otavní sluce „koza“. Toto ustavičně jednotvárné mečení kdesi ve výšinách působí v nočním tichu prazvláštním dojmem.

Sedím hodně přes hodinu ve své boudě, než mne vzruší první zatřepání silných křídel. To se snesl první příležitost sem tetřívčí kohout. A brzy na to druhý — třetí — čtvrtý... A zase hrobové ticho. Tma se dosud netrhá a za hodnou dobu teprve zešedne vše kolem, ale ničeho dosud nelze rozeznávat. Vtom slyším ve vzduchu rychlé zamávání křídel: „fí-fí-fí-fí...“ v krescendu a zase dekrescendu. To přes boudu letí asi párek divokých kachen, vracejících se z pastvy. Pak zafouká slabý větrík, první posel blížícího se jitra, zašumí v haluzích boudy a letí dál, kamsi k lesu, kde zacloumá korunami borovic, prutinami jiv a babyk, jako by tam chtěl budit spáče ze sna.

Však ti spáči na Blatech jsou už vzhůru, ač nikdo z nich se dosud neozývá. Ale tušíš už probouzející se život kolkolem a zdá se ti, že celá Blata se pojednou tajemně chvějí, jako by v nich počala proudit krev. Nastává jakési napětí, které se náhle láme kdesi v dáli, kde se ozval koroptví kohoutek svým: „tirry — tirrry...“ Bekasíni mekají silněji a za malou chvíli zacvrliká linduška: „titrdlyty — tydlí...“ A zase všechno utichá na hodnou chvíli. To ticho poruší nyní už jen kohout tetřívka. To víme my lovci a proto napínáme sluch do krajnosti. Srdce se rozbuší radostnou předtuchou... A vtom se ozve nesměle první kohout svým: „čo-šóóó, čo-šóóó...“ Po chvíli se ozve znovu. A tu již mu odpoví některý ze soků... tu druhý... tu třetí... a z toho se vyvine znenáhla tak zvané „pškání“, které čím dále tím více nabývá smělosti a výbojnosti... Počíná svítat... Už je i nejbližšího kohouta vidět, jak se rozčepýřil, protáhl se a rozloživ svoji chloubu, lýrovitou tatrč, se spuštěnými křídly počne se uklánět, přešlapuje, popochází a provází svá milostná alotria daleko slyšitelným, rychlým a vysokým: „gluglugluglugluglúúú...“, což vytrvale opakuje a přerušuje jen občas bojovnou výzvou: „čo-šóóó...“ anebo vydrážděn povylétne poněkud, třepe křídly, dopadá opět k zemi, a zase si ulevuje zlostným: „čo-šóóó...“.

Tou dobou už se ozve také skřivánek svou švitořivou ranní modlitbičkou a vznáší se k nebeským výšinám. Na fialově zbarveném obzoru prodral se první krvavý odlesk vycházejícího slunce a temná Blata pojednou čarovně zrůžověla... Obraz úchvatné krásy!... Bekasíni přestanou jednotvárně mekat, dopadají častěji do močálů a začnou se produkovat zvuky, jaké by nikdo nepřisuzoval tak malému opereci. Tu volají: „tri—tri—

*) Ve schwarzenberské myslivně na Jitrech byl po třináct let správcem pan Fr. Štumpf, člověk dobrý. Zemřel 1. srpna 1930 v mladém věku 45 let.

tri...“; tu zase „triky–triky–triky...“ anebo: „hatou–hatou–hatou...“ Čejky mezi to nabízejí „kníhy–kníhy–kníhy...“ Ozve se i koliha svým: „tiuli–tiuli–tiuli...“ Slípky tetřívčí už vzletají a usedají na stromcích na okraji lesa, odkud kvokáním povzbuzují kohoutky, kteří se vášnivě honí po tokaništi, staví se bojovně proti sobě a zuřivě tlukou do sebe křídly i zobany...

A tak se stoupajícím na obzoru sluncem mohutní i životní krescendo Blat a když tak kolem sedmé hodiny slunce zalévá plným proudem svých zlatých paprsků krajinu kolkolem, rozezpívá se Blata na všech stranách svou radostnou a jedinečně půvabnou symfonií nově probuzeného života...

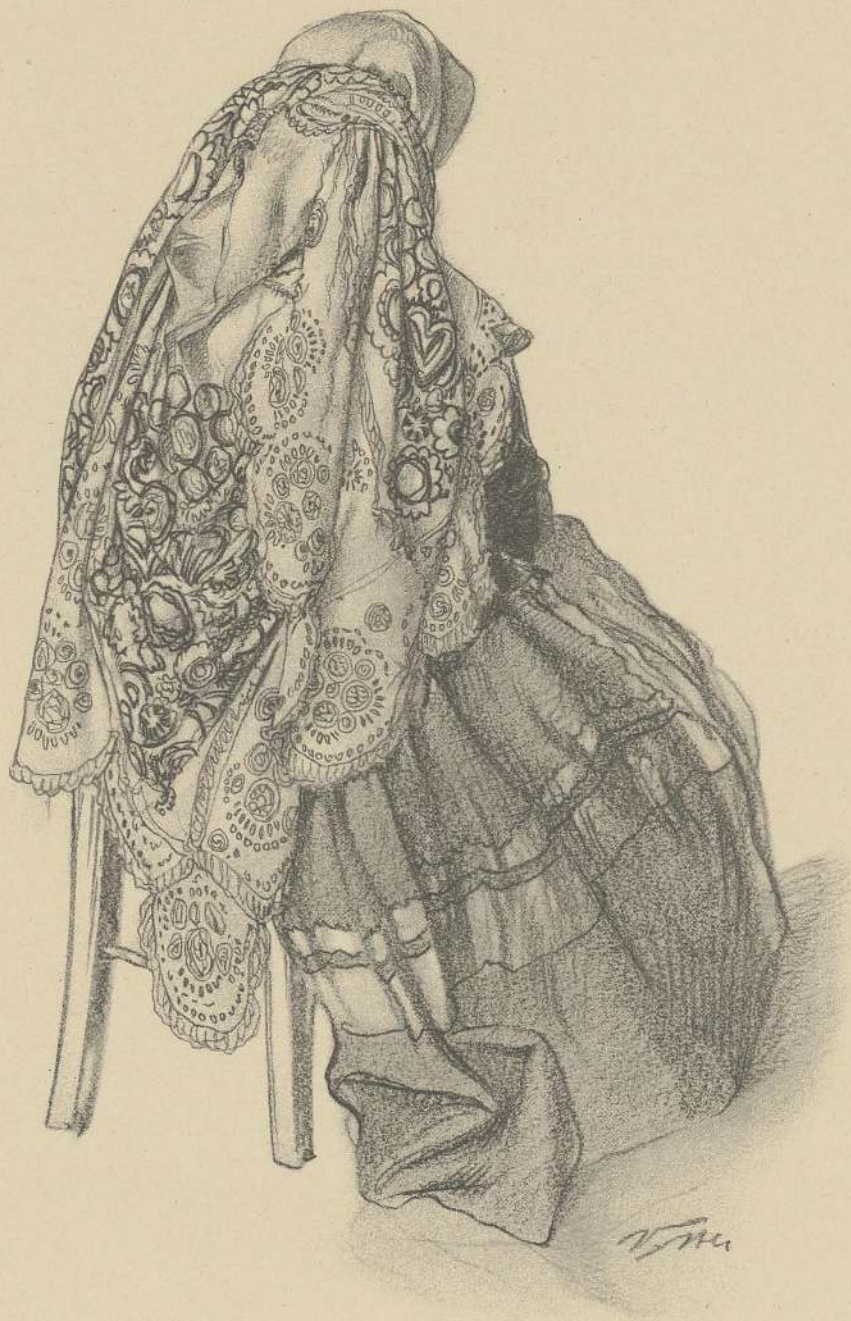
Tot jarní jitro na Blatech...

1.a) Diníncký vohrady pod sady...

Mírným pohybem.

1. Di - nín - cký vo - hra - dy
2. Svět - te mi, hvěz - di - čky,
3. O, ce - sto, ce - sti - čko

pod sa - dy,¹⁾ ty sou mě tě - ši - va - ly, hdyj sem já k mej mji - lej
kde ke - rá, mě - sí - ček ta - ky sví - tí, já mám k mej pa - nen - ce
u - zou - čká, ty si mě tě - ši - va - la, hdyj si mě do - tě - šit

cho - dí - val, hvěz - di - čky sví - tí - va - ly.
da - le - ko, chci ji dnes na - vští - vi - ti.
ne - mo - hla, tak si mě za - rmou - ti - la.

b) Hdyj sem jel z Bukovska...

The musical score is written in B-flat major and 3/4 time. It consists of three systems of vocal and piano accompaniment. The first system begins with a vocal line marked *p* and *poco rit.*, with lyrics: "Hdyj sem jel z Bu-kov-ska od mji-lý, zlá-mal se po-de mnou most, Po-čkej-te, vy klu-ci ko-zá-cký,²⁾ já se vám chci od-mě-nit,". The piano accompaniment is marked *p* and *poco rit.*. The second system continues the vocal line with lyrics: "coj sem se na-vo-lal, na-kři-čel, žá-dnej mi ne-šel po-však já vás na svar-bu ne-po-zvu, až já se bu-du že-". The piano accompaniment is marked *a tempo* and *poco rit.*. The third system shows the vocal line ending with "mocht. nit." and the piano accompaniment marked *a tempo* and *pp*.

VYSVĚTLIVKY. [1.] „Vohrady pod sady“: Za stavením je obyčejně ovocný sad a s ním sousedí plotem ohrazené místo luční nebo pastvisko, kde děti skotačí a mládež se navečer schází. Plot je buď dřevěný (z kolíků nebo krajin) anebo z narovnaného kamení. [2.] Bukovským říkají „Kozáci“. Viz o tom článek „Ty bukovský páni s kozlem tancovali“ v 9. svazku.

POZN. Zpíval mi Matěj Šamáček, dudák v Diníně. Slova jsou nyní nově zjištěna a jinak uspořádána než v prvním vydání Blatáckých písní. Na Zbudovských Blatech zpívali: „Pištínský vohrady...“, ale na ná-pěv písně zde následující: „Chodil sem k šafáři za cerou...“ Písně a) b) zpívají se s případnými lokalismy i na Blatech Zbudovských. — Dinín se má teď psát Dynín, což je ovšem proti měkkosti blatácké řeči. Na ta-kové nepatrnosti páni v Praze mysleli, ale na „Kašperské“ Hory zapomněli.

c) Chodil sem k šafáři za cerou...
(Ze Blat Zbudovských.)

Zvolna. *p*

Cho - dil sem k ša - fá - ři .
Krás - ně²⁾ já po - le, lu -

za ce - rou, by - la ja - ko ma - zá - ní,¹⁾ von mně ji ne - chtěl dát
ka ne - mám, pře - ce sem na svě - tě rád, dá Pán - bůh, že bu - du

za že - nu, že ne - mám po - le žá - dný.
mi - lo - vat děv - če jak ka - ra - fi - ját.

Detailed description: The musical score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of three systems. The first system begins with a vocal line and piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The second system continues the vocal line with lyrics and piano accompaniment. The third system concludes the piece with a final vocal line and piano accompaniment. Dynamics include piano (*p*) and accents.

VYSVĚTLIVKY. [1.] Mazání — je tu míněno mazání na koláče: tvaroh, povidla, mák, rozinky atd., tedy něco obzvláště chutného a vábívého. [2.] Krásně — má tu význam asi jako ačkoli.

POZN. Zpíval mi vládní rada v. v. Jan Pecka v Č. Budějovicích. Již předtím mne na tu píseň upozornila jeho dcera pí. Hálová, choť lékaře ve Zdikově. — V prvním vydání Blatáckých písní tato píseň obsažena není.

2. Dobrytro, sestřičko...

Mírně živě. *mf*

Do - bry - tro, se - stři - čko, do -
„Vždyť já ta - ky slou - žím u

bry - tro vin - šu - ji, ty máš ša -
pá - na do - bré - ho, proč bych ne -

ty no - vý, ša - ty dy - ky - to - vý,
mo - hla mít ni - kdy nic no - vé - ho,

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of three systems, each with a vocal line and a piano accompaniment. The tempo is 'Mírně živě' (moderately lively) and the dynamic is 'mf' (mezzo-forte). The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and quarter notes in the left hand. The lyrics are in Czech and are placed below the vocal line.

poco rit.

ša - ty no - vý dy - ky - to - vý vše - li - ja - ký bar - vy máš,
vždyť pra - cu - jí, ne - le - nu - jí, věr - ně své - mu pá - no - vi,

poco rit.

a tempo

di - vím se, se - stři - čko, jak na to vy - dě - lás.
proč bych ne - mo - hla mít ša - ty dy - ky - to - vý."

a tempo

mf p mf

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. Je to snad úryvek delší písně.

3. a) Mláteckej mosteček...

Mírným pohybem. *mp*

Mlá - tec - kej*) mo - ste - ček pro - hý - bá se,
Pod mo - stem děv - čát - ko chy - tá ry - by,

mp

mf

mlá - tec - kej mo - ste - ček pro - hý - bá se, ro - ste tam roz - ma - rýn, ne - tr - há se,
pod mo - stem děv - čát - ko chy - tá ry - by, tu bych já rád si vzal, mně se lí - bí,

mf

p *mp*

ro - ste tam roz - ma - rýn, ne - tr - há se.
tu bych já rád si vzal, mně se lí - bí.

p *mp* *mp*

*) Mláteckej — patrně „mláckej“ — podle vesnice Mláky mezi Stráží n. Nežárkou a Třeboní.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí n. Lužnicí. Slyšel ji r. 1890 ve Stráží n. Nežárkou od kteréhož starého plavce v hostinci „u Šulů“. — V prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

b) U Třeboně je mosteček...

Mírně živým pohybem.

mp

U Tře-bo-ně je mo-ste-ček, pro-hý-bá
Dy-by se to městský pá-ni do - vě - dě -

se, na něm ro-ste roz-ma-rýn-ka, ne - tr - há se;
li, že sme jim tu roz-ma-rý - nu po - tr - ha - li,

až já tu - dy pu - du, roz-ma-rýn-ku u - trh - nu, na mou mi - lou
vo - ni by nás vza - li a do ša - tla - vy da - li, že sme jim tu

poco rit. *a tempo*
p

poco rit. *a tempo*
p

sta - ro - dáv - nou za - po - me - nu.
roz - ma - rýn - ku po - šla - pa - li.

mp

POZN. Zpíval mi Fr. Herda v Ševětíně. — V prvním vydání Blafáckých písní obsažena není.

c) Ten třebonckej můstek...

Mírně. *p*

1. Ten tře - bon - ckej mů - stek pro - hý - bá
2. V tej na - ší za - hrád - ce je tra - vi -
3. Roz - svit' mně, má mi - lá, li - cer - ni -
4. Mů - žeš mně, má mi - lá, po - dě - ko -

mp

p

se, pod ním te - če vo - da, pře - lej - vá se,
čka, žá - dnej ji ne - se - ká, je ma - li - čká,
čku, a - bych si po - sví - til na ce - sti - čku,
vat, že sem tě na - u - čil dě - ti cho - vat,

mf v tej vo - dič - ce *mp* sou ry - bi - čky, *p* žá - dnej je ne -
 je ma - li - čká, jen se pla - zi, po ní mě má
 je - li su - cho, ne - bo blá - to, ce - sti - čka se
 dě - ti cho - vat, ka - ši va - rit, že sem tě na -

chy - tá, sou ma - li - čký.
 mi - lá vy - pro - vá - zi.
 típy - tí ja - ko zla - to.
 u - ůil ho - spo - da - rit.

POZN. Zpívala mi A. Bártová ve Veselí. Slova zjistil jsem však porůznu. V prvním vydání není.

d) Pod tím strážským mostem...

(Příloha.)

Mírně. *p* O málo živěji.

Pod tím stráž - ským*) mo - stem ze - le - ná
 Jak se stráž - ský pá - ni do - vě - dě -

*) Mám bezpečně za to, že tu je míněna Stráž nad Nežárkou.

mp *mf*

se, ro - ste tam mar - já - nek, ne - tr - há se,
li, že má být mar - já - nek po - tr - ha - ný,

O málo volněji.

mf *p poco a*

já ho mu - sím u - trh - nout, kdy - bych se měl pře - trh - nout, ne - za - hy - nu,
mar - já - nek sou mně da - li a to ty stráž - ský pá - ni: že mám bý - ti

poco ritard. *mf a tempo*

má pa - nen - ko, ne - sta - rá m se; já ho mu - sí m u - trh - nout,
zej - tra rá - no od - ve - de - ný, mar - já - nek sou mně da - li

poco ritard. *mf a tempo*

p *poco a poco ritard.*

kdybych se měl pře-trh-nout, ne-za-hy-nu, má pa-nen-ko ne-sta-rám se.
a to ty stráž-ský pá-ni: že mám bý-ti zej-tra rá-no od-ve-de - ný.

p *poco a poco ritard.*

POZN. Tuto píseň nalezl jsem při pátrání po obměnách písně a) v Kolovratově rukopisné sbírce národních písní z r. 1820, v knihovně Národního musea. Podle Kolovrata je píseň z budějovického kraje. (Hrabě Fr. Ant. Kolovrat-Libštejnský, nejvyšší purkrabí království českého, dal podnět k této sbírce, k níž sbírali krajští hejtmané, učitelé, kněží a jiní, materiál. Rukopis nese název: „Sammlung böhmischer Nationallieder geistlichen und weltlichen Inhaltes nebst Nationaltänzen mit und ohne Text“. Sign. III C 12.) — V „Pisničkách modloslužebníků“ brněnských je obměna slov, začínající: „Před vaší je zahrádečka...“ (Je to otisk z Bartošova díla.) — V prvním vydání Blatáckých písní není tato píseň, jakož i předcházející píseň c) Antonie Bártové, obsažena. Bártová zpívala mi také píseň čís. 3-VI; poznámka o tom však nedopatřením odpadla.

4. a) Má zlatá panenka...

b) Nešťastnej můsteček...

Mírně: *p*

a) 1. Má zla - tá pa - nen - ko, dej mi tro - ší -
2. Můj zla - tej Ku - bí - čku, nej - ni pla - tno

b) 1. Ne - šťast - nej mů - ste - ček, ne - šťast - nej most
2. Co sem se na - cho - dil, na - šla - pal blá -

mf *p*

čku čer - ve - nejch ja - blí - ček z tvý - ho ko - ší - čku,
nic, kdy - bych těch ja - blí - ček da - la po - lo - vic,
ten, po kte - rým sem cho - dil sko - ro ka - ždej den,
ta, přeč sem tě ne - do - stal, An - dul - ko zla - tá;

mp
kdy - by se tě má - ti pta - la, kdes ty ja - bka na - tr - ha - la: v tom ze - le - ným
pře - ce při - jdeš pryč o - de mne a za - rmou - tíš sr - dce mo - je, a za - rmou - tíš
už je mů - stek roz - bou - ra - ný, už je ko - nec mi - lo - vá - ní, už je ko - nec
co sem já se kvám na - šla - pal, přeč sem tě, hol - ka, ne - do - stal, ach, co já sem,

poco rit.
sá - de - čku, tam na tom stro - me - čku.
sr - dce mo - je, ne - při - jdeš k nám víc.
mi - lo - vá - ní, vše - ra byl tej - den.
má An - dul - ko, pro te - be vy - stál.

poco rit. *a tempo* *mp*

POZN. Zpíval mi J. Carhoun v Drahově, jehož věrný obrázek je v dílu sedmém. Slova jsou podle nových zjištění jinak upravena než v prvním vydání Blatáckých písní. Srovnej s písní čís. 19a—IX.

5. Študýrovat nemám kuráže...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírným pohybem. *mp*

1. Štu - dý - ro - vat ne - mám ku - rá - že,
2. Vše - ra tej - den štu - dy - je ne - chal,

mp

dyž já vi - dím pa - na fa - rá - ře: sa - mi že - ny ne - ma - jí,
do ší - ré - ho po - le po - spí - chal: tu ho pan - na pot - ka - la,

mp

ji - ný - mu je dá - va - jí; štu - dý - ro - vat já ne - bu - du,
„kam, mlá - den - če,“ vo - la - la, „kam, mlá - den - če,“ kam krá - čí - te,

p

p

The musical score is written in 2/4 time. It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a right-hand melody and a left-hand bass line. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *p* (piano). The tempo is marked 'Mírným pohybem' (moderato). The score is divided into three systems, each with a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Czech and are aligned with the notes.

p poco rit. *a tempo*

ře - me - slu se u - či - ti bu - du.
snajď vy se nad ně - čím trá - pí - te?“

p poco rit. *a tempo*

p *dimin.*

mp *mp*

3. Jak pak já se trá - pi - ti ne - mám, dyť já ne - vím,

mp *mp*

rit. *Volněji.* *p*

čím se u - čit mám. „Ne - mu - síš se trá - pi - ti, poď se ke mně u - či - ti,

rit. *p*

Zvolna.

bu - de - me se mji - lo - va - ti, a to se ti bu - de „lí -

bji - ti.

poco rit.

POZN. Zpíval mi František Šmíd v Břehově u Č. Budějovic. Je to píseň, pokud jsem mohl zjistit, ve-skrze původní. Ale tak se mi zdá, jako ve snách, že se mi Leopold Stropnický o takové nebo podobné písni kdysi zmínil. Stropnický znal mnoho národních písní, a ty, které si oblíbil, zpíval nevysovně krásně. Stropnický byl první zpěvák, jenž znamenitě dovedl vystihnout skrytou krásu a vyzvednout duši našich národních písní a vložit do nich tolik vroucnosti, že všechno uchvacoval. Hodně dlouho po něm přišel teprve Karel Burian, jenž jediný se mu mohl rovnat. Ale vždy bych přisoudil primát Stropnickému, poněvadž Burian zpíval národní písně poněkud operně, s divadelními příměskami, kdežto Stropnický je zpíval prostě, ač byl také svým povoláním divadelní pěvec. Již v Prozatímním divadle, na jehož místě bylo potom postaveno Národní divadlo, působil. Potom v Novém českém divadle a naposled v Národním, kde vynikl obzvláště svým Don Juanem. Bezmála padesát let je tomu, co jsem Stropnického, dokud byl v plné síle, slyšel zpívat národní písně, a často jsem ho i doprovázel. Vidím dosud jeho mužně krásný zjev, slyším dosud jeho hlas, sám o sobě neoslavný, ale překypující uchvacující vřelostí citu, vidím i slyším to nadšení po každé písni v starém sále Žofinského ostrova. Leopold Stropnický byl jedinečný pěvec našich národních písní a zůstane mi navždy nezapomenutelným. Záhy bohužel (r. 1887), stihla ho však pohroma; byl raněn mrtvicí a ochrnut na pravé straně těla. I činnost mozku byla porušena. Dlouho trvalo, než se trochu vzpamatoval. Od té doby vlekl se životem už jen jako zřícenina. Jeho hlas sice nepozbyl v nejmenším půvabu, leč paměť a řeč byly ty tam. Zpíval potom svým starým známým a přátelům v uzavřených hostinských kroužcích, ba dokonce i na Žofině uspořádal jednou koncert, byl to však pohled trapný, duši i srdce drásající. Leopold Stropnický narodil se 31. prosince 1845 a zemřel v Praze 10. prosince 1914, docela zapomenut. — Píseň ta v prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

6. Kolem dokolečka sou drahovcký pole...

Mírným pohybem. *mp* *poco rit.*

1. Ko-lem do-ko - le - čka - sou dra-hov-
 2. Pro-chá-zí, pro - chá - zí, - plá - če a
 3. Proč plá - češ, na - ří - káš, - An - dul-ko
 4. Od Bo-ha sou - ze - ná, - od ro-di-

mf *mp* *poco rit.*

a tempo
mp

cký po - le, po nich se pro - chá - zí po - tě - še - ní mo - je,
 na - ří - ká, svo - je bí - lý ru - ce za svou hla - vu sklá - dá,
 má mji - lá? ty si mi ne - by - la od Bo - ha sou - ze - ná,
 ču - da - ná, od pa - na fa - rá - ře što - lou za - vá - za - ná,

mp *a tempo*

mp

po nich se pro - chá - zí po - tě - še - ní mo - je.
 svo - je bí - lý ru - ce za svou hla - vu sklá - dá.
 ty si mi ne - by - la od Bo - ha sou - ze - ná.
 od pa - na fa - rá - ře što - lou za - vá - za - ná.

mp *mf*

POZN. Zpívala mi Anna Vaňatová v Drahově. V prvním vydání Blaťáckých písní byly přidány ještě tyto slohy: 5. „Já pláču, nařikám pro jedno slovíčko, žes mi ani nedal dobrou noc neníčko.“ 6. „Dobrou noc vám dávám, všem drahovckejm pannám, jenom tej jednej ne, na kterou se hněvám.“ 7. „Na kterou se hněvám, těšila mé srdce, neníčko se hněvám, nechci ji už více.“—Slohy ty jsou zlomky, které k této písni nepatří a jsou také i v jiných písních mého díla obsaženy; proto jsem je zde vynechal.

7. Nebudu já u sedláka...

(Taneční.)

Sousedsky. *mp*

Ne-bu-du já u se-dlá-ka,
Ml-nář me - le, jen se tře - se,

se-dlák, ten je šel-ma vel - ká, bu-du ra - či u ml - ná - ře,
vo-di - čka mu všecko ne - se; ká-men me - le, py-tlík dá - vá,

u do-brý-ho ho-spo - dá - ře.
Pánbůh mu to po-že - hná - vá.

POZN. Zpíval mi V. Havlíček v Drahově. Patrně úryvek delší písně.

8. Je louka, louka zelená...

Mírně. *mp*

1. Je lou-ka, lou-ka ze - le -
 2. Po kte-rej Pe - pí - ček cho -
 3. U - trh kvě - tin - ku, u - trh
 4. Vo - do, vo - di - ťko, jdeš prud -

mp

ritard.

ná, je lou-ka, lou-ka ze - le - ná, na ní tra -
 dil, po kte-rej Pe - pí - ček cho - dil, Na - nyn - ku
 dvě, u - trh kvě - tin - ku, u - trh dvě, a pus - til
 ce, vo - do, vo - di - ťko, jdeš prud - ce, kvě - tin - ku

ritard.

vi - ťka vy - so - ká.
 za ru - ku vo - dil.
 o - bě po vo - dě.
 vrať mej Na - nyn - ce.

a tempo

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It features a vocal line and a piano accompaniment. The tempo is marked 'Mírně.' (Moderato) and the dynamic is 'mp' (mezzo-piano). The score is divided into three systems. The first system contains the first four lines of the song. The second system contains the next four lines, with a 'ritard.' (ritardando) marking above the vocal line. The third system contains the final four lines, with an 'a tempo' marking below the piano accompaniment. The piano accompaniment consists of chords and simple melodic lines in both hands.

POZN. Zpíval mi Jan Kouba v Drahově.

9. Uj se ten vovísek...

(Svatební.)

Mírně živým pohybem.

mp

Uj se ten vo-ví-sek, hlej - te, vi-dí - te, uj se ten

mp *p*

vo-ví-sek vy-me-tá - vá, že mě muj mji-lá-ček,

hlej - te, vi-dí - te, že mě muj mji-lá-ček za-ne-chá - vá;

Detailed description: The score is for a wedding song. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 3/8. The tempo/style is 'Mírně živým pohybem.' (Moderately lively movement). The piano part starts with a mezzo-piano (*mp*) dynamic and includes a piano (*p*) section. The vocal line has lyrics in Czech. The score is divided into three systems, each with a vocal staff and a piano grand staff.

dyž za-ne - chá, já ho ta - ky, ro - šla - pem

mp

p

tu lá - sku, hlej - te, vi - dí - te, ro - šla - pem tu lá - sku na ca - par -

ty.

mf

Uj sem se s mým mji - lým, hlej - te, vi - dí - te, uj sem se s mým mji - lým

mp

p

roz-lou - či - la, Pá - nu Bo - hu sem ho,

hlej - te, vi - dí - te, Pá - nu Bo - hu sem ho po - ru - či - la;

Pá - nu Bo - hu, do - brým li - dem,

mp a - by ho ži - vi - li, *p* hlej - te, vi - dí - te,

a - by ho ži - vi - li bí - lým chle - bem;
 bí - lým chle - bem, že - mli - čka - ma: já sem ho
 ži - vi - la, hlej - te, vi - dí - te, já sem ho ži - vi - la hu - bji - čka - ma.

POZN. Zpíval mi M. Šamáček, dudák v Diníně. — Ženy ji zpívaly při svatebních průvodech mezi jízdou na žebřinových vozech. U Erbena viz jednoslohouv obměnu slovní (3. vyd. str. 284).

10. U Dráchova na tom mostě...

Mírně. *mp*

1. U Drá-cho-va na tom
2. Je-dna se mu ne-do-
3. Já ty dru-hý vše-cky
4. Za pe-ní-ze kou-pím

mf *p*

mo - stě, u Drá-cho-va na tom mo - stě, po-čí-tal tam
stá - vá, je-dna se mu ne-do - stá - vá, kte-rá na - před
pro - dám, já ty dru-hý vše-cky pro - dám, pe-ní-ze si
líp - ku, za pe-ní-ze kou-pím líp - ku, mej pa-nen - ce

o-včák o - vce, po-čí-tal tam o-včák o - vce.
cho-dí - vá - vá, kte-rá na-před cho-dí - vá - vá.
do tru-hly dám, pe-ní-ze si do tru-hly dám.
na ko - líb - ku, mej pa-nen - ce na ko - líb - ku.

mf *p*

POZN. Zpíval mi Vojtěch Havlíček v Drahově.

11. Mládenec jak růže...

Mírně.

p *mp*

Mlá-de-nec jak rů-že, ten se dycky že-nit
Ze - lí se uj se-ká, má pa-nen-ka e-ště

mp *p* *mp*

mů-že, pan-na a - le ne tak, vo-na mu-sí če-kat, vo-na mu - sí
če - ká, po-čkej, hol-ka, e - ště, až vo ma-so-pu-stě, po-čkej, hol - ka,

p

če - kat, až se bu-de ze-lí se - kat.
e - ště, počkej, až vo ma-so - pu - stě.

mp *mp*

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of three systems of music. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, often with chords. Dynamics are indicated by 'p' (piano) and 'mp' (mezzo-piano). The lyrics are in Czech and describe a young man as a rose and a young woman as a rose-hip.

POZN. Zpívala mi Anna Vaňatová v Drahově.

12. Pojď se mnou, má milá...

(Taneční.)

Mírným pohybem. *mp*

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems of music, each with a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, often with triplets. Dynamics include *mp*, *p*, and *mf*. The lyrics are in Czech and describe a romantic scene in a forest.

Pojď se mnou, má mi - lá, přes ze - le - ný
Pojď se mnou, má mi - lá, je - ště kou - sí -

mf

háj, jsou tam pě - kný stro - my, co ne - bes - ký ráj; pod tím ze - le -
ček, pojd' mě vy - pro - vo - dit přes ten há - jí - ček. Šla s ním je - ště

mf *p* *mf*

mp

ným stro - mem, tam spo - lu se - dět bu - dem, o té na - ší
kou - sí - ček, da - la mu pár hu - bi - ček, vy - pro - vo - di -

p

lás - ce roz - mlouvat bu - dem.
la ho až přes há - jí - ček.

POZN. Mám od odborného učitele R. Zálöhy v Táboře. V prvním vydání Blať. písní není obsažena.

13. Měsíček přes hory jasně svítí...

Mírně.

1. Mě - sí - ček přes ho - ry jas - ně sví - tí,
2. Kle - pám z po - le - hou nka na o - kén - ko:
3. Má An - dul - ka dř í - má, a - le ne - sp í,

já musím mou mji - lou na - vští - vi - ti, svět mi, mě - sí - čku, svět na stezti - čku,
„pojď a o - te - vř i mně, má pa - nen - ko, o - te - vř i, mi - lá, neb mně je zi - ma,
pra - ví, že mně o - te - vř i - ti ne - smí. Když ne - o - te - vřeš, s pá - nem - bohem lež,

svět mi, mě-sí-čku, svět na stez-ti-čku, a-bych já za-blou-dil k mej An-dul-ce,
o - te - vři, mi - lá, neb mně je zi-ma, a-bych semoh u vás tro-chu o-hrát,
když ne - o - te - vřeš, s pá-nem-bo-hem lež, a já to-bě pře-ju mno-ho ště-stí,

to zro-vna k je - jí - mu o - ke - ne - čku.
ty si má pra-po-ro - vá*) pe - ři - na.
hle-dej si mlá-den-ce dle li - bo - sti.

*) praporová — prachová

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. V prvním vydání Blatáckých písní je pod tímto nápěvem (č. 99) šest sloh, z nichž však tři poslední se slovy předcházejícími nesouvisí a ani mezi sebou nemají souvislosti; proto jsem je nyní vynechal. V témž vydání mám také poznámku: Zpívala se před málo lety v Praze s textem začínajícím: „Dokud byly starý dvacetníky...“

14. Za Dunaj, holka...

Mírně živým pohybem.

1. Za Du-naj, hol - ka,
2. „Co tam bu - deš, můj
3. „Jes - li ko - ní - čky

poco rit.

za Du - naj, na trá - vu ze - le - nou,
 ho - le - ťku, co tam - bu - deš - dě - lat? "
 ne - naj - deš, co ty - bu - deš - dě - lat? "

poco rit.

mp

a tempo

nech mi dvíř - ka o - te - vře - ný, já
 „Ztra - ti - li se mi ko - ní - ťky, já
a tempo „Za - přá - hnu šty - ry vo - lou - šky a

při - jdu za te - bou.
 je bu - du hle - dat. "
 po - je - du vo - rat. "

mp

POZN. Zpívala mi Anna Vaňatová v Drahotě.

15. Pod vršečkem, nad vršečkem...

Mírně.

p

1. Pod vr-šečkem, nad vr - še - čkem,
 2. Vzal sem jednu za ru - či - čku,
 3. A když by-lo, co na rá - no,

mp

p

mp

stá - ly sou tam dvě pan - ny, já sem jim dal po - zdra -
 a mou mjlou za vo - bě, ve - dl sem ji do há -
 mo - je mji - lá pla - ka - la, a cho - di - la po há -

p

mp

ve - ní, vo - ni ne - dě - ko - va - ly.
 je - čku, do za - hrá - de - čky mo - je.
 je - čku, vě - ne - ček svůj hle - da - la.

mp

mp

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a more active bass line in the left hand. Dynamics range from piano (p) to mezzo-piano (mp). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

POZN. Zpíval mi Vojtěch Havlíček v Drahově. U Erbena slovní varianta (3. vyd. str. 198).

16. Stojí hruška v širým poli...

Mírně. *mp*

1. Sto-jí hru-ška v širým po-li,
2. Dr-že-la jest, dr-že-la ho
3. „Já po-je - du na tu voj - nu,

mp

mf

vr-šek se jí ze-le-ná, pod ní se pa - se kůň vra - ný,
od rá-na až do rá-na: „Kam po-je - de - te, můj mji - lej?
s Turečkem bo - jo-va-ti, a te-be, má znej - mji - lej - ší,

mf

p

dr - ží ho má mji - lá.
já po - je - du svá - ma.“
mu - sím za - ne - cha - ti.“

p *mp*

POZN. Zpíval mi Vojt. Havlíček v Drahově. U Erbena nepatrná, jednoslohová varianta (str. 196). Stará píseň.

17. Teče voda, vodička...

Mírným pohybem.

p

Te - če vo-da, vo-di - čka, -
Když tě ne-vi-ne-vi - dím, -

mp

vo-da, vo-di-čka, shrá-ze do ryb-ní - čka, te - če vo-da, vo-di - čka, -
ne-vi-ne-vi-dím, za-rmou-ce - ná cho - dím, když tě ne-vi-ne-vi-dím, -

mf

vo-da, vo-di-čka, shrá-ze do - lů; kte - rak já na - te - be,
ne-vi-ne-vi-dím, chodím smut - ná; a když tě u - hli - dám,

mf

The musical score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of three systems of music. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part is written in treble and bass clefs. The first system starts with a piano (*p*) dynamic. The second system continues the melody. The third system features a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The lyrics are in Czech and describe a stream flowing into a pond and then into a field.

poco rit. *p a tempo*

po - tě - še - ní mo - je, kte - rak na te, na te - be,
ve - se - lý srd - ce mám, když tě u - hlí - u - hlí - dám,

poco rit. *p a tempo*

na te, na te - be za - po - me - nu?
u - hlí - u - hlí - dám, sem ve - se - lá.

mp

POZN. Zpíval mi Havlíček v Drahově. — Fr. Sládek a Fr. Fric v Soběslavi, zpívali mi v novější době ještě jednu slohu, která je však docela samostatná a je v Erbenovi (3. vyd. str. 439): „Já nic [nedě-nedělám], přece se dobře mám, já nic [nedě-nedělám], dobře se mám; kováři dělají, přece nic nemají, já nic [nedě-nedělám], dobře se mám.“ Ve sbírce Slavie je první sloha této písně.

18. a) Dyj sem šel z Drahoва z požehnání...

Mírně. *mp*

Dyj sem šel z Dra - ho - va z po - že - hná - ní,
Já sem byl mlá - de - nec ne - ro - zum - ný,

mp

mp *p*

po-tkal sem mou mji-lou zne-na-dá-ní, o - na by - la ce - lá bí-
snědsem to ja - blí-čko ne-lou-pa-ný, jak sem ho sněd, ce - lejsem

lá, vyn-da-la jab - ko ze své - ho kří - dla.*)
zbled, má mji-lá ztra - ti-la svou krá-su hned.

mp

*) křídlo - klín

POZN. Zpívala mi Rozalie Nováková v Drahově.

b) Dyž sem šel z Borovan z posvícení...

c) Už pořád, napořád mundur vezou...

Rozmarně. (Scherzando) *mp*

b) 1. Dyž sem šel z Bo - ro-van*) z po - sví - ce - ní,
2. Já sem byl mlá - de-nec ne - ro-zum - ný,
3. „Já bych tě ji rá - da na - vrá - ti - la,
c) Už po - řád, na - po - řád mun - dur ve - zou,

po-tkal sem mou mi-lou zne-na-dá - ní; o - na by-la ce-lá
 vzal sem si ja - blí-čko od své pan - ny; jak sem ho sněd, tak sem
 dyž mně sní vla - šťov-ka u - le - tě - la, do há - jí-čku na vět -
 br - zo - li pak pro mě zej-tra pří - dou? pří-dou pro mě zej-tra

bí - lá, da - la mně ja - blí-čko z své-ho klí - na.
 hned zbled: „na-vrať mi, má mi - lá, mou krá - su hned.“
 vi - čku, dej ti Pán - bůh ště - stí, můj Je - ní - čku.“
 v no - ci, bu - dou pro mě pla-kat čer - né o - ňi.

POZN. Obměnu b) i slohu c) zpíval mi Ant. Tušl ve Zdíkově na Šumavě. K písni b) zpíval mi ještě jednu slohu: „Což bych já tobě čest navracela? vdyt' sem s tebou žádnou neztratila; kdes ji ztratil, tam ji hledej, na mou krásu se nic neohlídej...“ V prvním vydání Blatáckých písní nejsou písně b) c) obsaženy. Obměna slov písně b) je u Erbena, str. 149. — Na týž nápěv slyšel jsem ve Zdíkově variantu: „Dyž sem šel z Vacova z požeňání...“

19. Kubato, Kubato, zbudovský sedláče...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírným pohybem.

Ku - ba - to, Ku - ba -
 Če - ka - li, če - ka -

mp

to, zbu-dov-ský se - dlá - če,
li, že jim za - dáš Bla - ta,

mp

když na tě vzpo - me - nem, srd - ce nám za - plá -
bys ne - mu - sil schý - lit hla - vu pod meč ka -

če, srd - ce nám za - plá - če,
ta, ty jsi však ne - pro - sil

du - še nás za - bo - lí, nad panskou po - ro - bou,
před tím pan - stvem tvr - dým, šel jsi na smrt sčē - lem

poco rit.
pý - chou a své - vo - lí.
bo - ha - týr - sky hr - dým.

a tempo

ritard. a tempo

mp mf f p

mp mf poco rit.

POZN. Píseň z doby novější. P. Jan Dvořák - Zbudovský, kněz - křižovník, napsal k ní pod názvem „Smrt Jakuba Kubaty — Selská dumka jihočeská“ přes sedmdesát dvojverší, z nichž jsem zde použil osmi, upraviv poněkud druhou jejich část. Nápěv i slova mám od budějovického spisovatele Fr. Mir. Čapka, jehož přičiněním se stalo, že památka na statečného sedláka Kubatu byla znovu oživena a v srdcích jihočeského lidu pevně zakotvila. — V prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

20. Ach, což bych rád šporoval...

Rozmarně. *mf*

1. Ach, což bych rád
2. Mno-hý li - di
3. Vy, pá - ni mu -

špo - ro - val, kdybych se smr - ti ne - bál, za - špo - ru - ju, smrt při - de,
špo - ru - jou, hol - bu pi - va ne - pi - jou, za - špo - ru - jou, smrt při - de,
zi - kan - ti, vem - te své in - štr - men - ty, za - hraj - te mně pí - sni - čku,

mp *ritard.* Volněji.
p

ji - nej za mě u - ži - je; to já, to já, to já,
ji - nej za ně u - ži - je; to já, to já, to já,
do - sta - ne - te zla - ti - čku; to já, to já, to já,

Jako zprvu. *mf* Volněji. *p*

a to já ne - u - dě - lám, to já, to já, to já,
 a to já ne - u - dě - lám, to já, to já, to já,
 a to já rád u - dě - lám, to já, to já, to já,

Jako zprvu. *f*

a to já ne - u - dě - lám.
 a to já ne - u - dě - lám.
 a to já rád u - dě - lám.

POZN. Zpíval mi Jan Kouba v Drahově.

21. a) V bošileckej zvonici...

Zvolna. *mp*

1. V bo - ši - lec - kej zvo - ni - ci,
 2. Ty mi bu - dou li - bě hrát,
 3. Kdy - by hrá - ly sto ho - din,
 4. Kdy - by hrá - ly dvě, tři sta,

ritardando

v bo-ši-lec-kej zvo-ní-ci, tam sou mo-je, má zla-tá pa-nen-ko,
 ty mi bu-dou li-bě hrát, až já bu-du, má zla-tá pa-nen-ko,
 kdy-by hrá-ly sto ho-din, tak se ví-ce, má zla-tá pa-nen-ko,
 kdy-by hrá-ly dvě, tři sta, tak se ne-hnu, má zla-tá pa-nen-ko,

ritardando

tam sou mo-je mu-zi-ky.
 až já bu-du v hro-bě spát.
 tak se ví-ce ne-zbu-dím.
 tak se ne-hnu víc z mí-sta.

mp a tempo

POZN. Zpíval mi: Matěj Šamáček v Dině. V prvním vydání měly slohy nesprávné pořadí.

b) Na tábořském hřbitově...

Jako prve.

mp

1. Na tá-bor-ským hři-to-vě,
 2. V tej tá-bor-skej zvo-ní-ci,
 3. Ty mně bu-dou pě-kně hrát,
 4. Ať si hra-jou je-ště líp,

mp

ritard.

na tá-bor-skym hři-to-vě, tam je mí - sta, má zla-tá ma-ti-čko,
 v tej tá-bor-skej zvo-ni-ci, tam sou ňá - cí, má zla-tá ma-ti-čko,
 ty mně bu-dou pě-kně hrát, až já bu - du, má zla-tá ma-ti-čko,
 ať si hra-jou je - ště líp, mě už víc - krát, má zla-tá ma-ti-čko,

tam je mí - sta dost pro mě.
 tam sou ňá - cí mu - zi - ci.
 až já bu - du v hro-bě spát.
 mě už víc - krát ne - zbu - dí.

mp a tempo

POZN. Zapsal jsem u řed. Karla Prunera v Táboře. Od staré Fr. Štroblové na Staších mám slova, k nimž se mi nepodařilo zjistit nápěv: 1. „Muziky, vy pěkně hraje, do jámy mě schováváte, a kdybyste hrály ještě víc, není už to platný nic.“ 2. „A kdybyste hrály sto hodin, já se přece nezbudím, nynčko mě tu zanecháte, hlínu na mě nasypáte, všichni domů odejdete...“ Druhá sloha je porušena. Štroblové pro vysoký věk nesloužila již paměť. — V prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

22. a) Štýry míle za Bechyní...
 b) Nebyl Janek, nebyl blázen...
 (Taneční.)

Rozmarně.

a) Šty - ry mí - le za Be - chy - ní
 b) Ne - byl Ja - nek, ne - byl blá - zen,

mp *p*

vo-krad že-brák že-bra-ky-ni, šty-ry mí-le za Be-chy-ní vo-krad že-brák
když on Man-du vy-pro-vá-zel, ne-byl Ja-nek, ne-byl blá-zen, když on Man-du

že-bra-čku; kdo ne-vě-ří, ať tam bě-ží, dyť tam mo-šna e-ště le-ží;
do-mu ved; pro-vá-zel ji do vej-vo-za, ne-byl Ja-nek, byl to Hon-za;

šty-ry mí-le za Be-chy-ní vo-krad že-brák že-bra-čku.
ne-byl Ja-nek, ne-byl blá-zen, když on Man-du do-mu ved.

POZN. Mám od odb. učitele R. Zálöhy v Táboře, jenž se jí naučil od své stařícké matky. V prvním vydání není.

23. Co pak je starýmu po mladý ženě ...

(Taneční.)

Sousedsky.

mp

1. Co pak je
2. Co pak je
3. On se na

mf

mp

sta - rý - mu po mla - dý že - ně, o - na má su - kni - ťku
sta - rý - mu po mla - dý že - ně, dyž o - na se na něj
ni smě - je, o - na se mra - čí: „Co pak je po to - bě,

u sa - mý ze - mě.
ni - kdá ne - smě - je.
sta - rej fou - sá - čí.“

mf

The musical score is written in 3/4 time. It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a right-hand melody and a left-hand bass line. The score is divided into three systems. The first system shows the beginning of the piece with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The second system contains the main vocal melody with lyrics. The third system concludes the piece with a final cadence. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte).

POZN. Zpíval mi staroušek Dvořák ve Zlukově. Druhé a třetí slohy použil jsem ze sbírky Slavie (II, 4. str. 238). V prvním vydání byla ještě čtvrtá a pátá sloha, které však k této písni nepatří. Slohy ty jsou obsaženy v jiné písni tohoto díla. Proto jsem je zde vynechal. — Kortusová na Staších mi zpívala v novější době na jiný nápěv: „Co pak je po tej maličkej ženě, ona má sukýnku u samý země, ona je bosa, a když je rosa, ona si sukýnku celou urousá ...“

24. Kohout zpívá hlasem...

(Jitřní píseň ze Blat Zbudovských.)

Velmi mírně, zbožně.

p *mp* *mf*

Kohout zpívá hlasem, a-by ten, kdo vyspal, rá-no, jitřním časem

The first system of the musical score. The vocal line begins with a rest, then enters with a melody in 3/4 time, marked *p*, *mp*, and *mf*. The piano accompaniment starts with a triplet of eighth notes in the right hand, marked *mp*, and a steady eighth-note bass line in the left hand. Dynamics range from *p* to *mf*.

f *mf* *mp* *p*

pro-bu-dil se a vstal, Pá-nu Bo-hu své-mu z o-chra-ny dí-ky vzdal.

The second system of the musical score. The vocal line continues with a melody marked *f*, *mf*, *mp*, and *p*. The piano accompaniment features chords in the right hand and a bass line in the left hand, with dynamics ranging from *f* to *mp*. A triplet of eighth notes appears in the vocal line at the end of the system.

p *mp* *mf*

Pro-tož i my To-bě teď pro-zpě-vu-je-me, vstav-še z lo-že své-ho,

The third system of the musical score. The vocal line continues with a melody marked *p*, *mp*, and *mf*. The piano accompaniment consists of chords in the right hand and a bass line in the left hand, with dynamics ranging from *p* to *mf*.

f *mf* *mp* *p*

chvá-lu, čest pě-je-me, vrou-cně, Pa-ne Bo-že, To-bě dě-ku - je - me. —

f *mf* *mp* *p* *mp*

p *mp* *mf* *f*

Dě-ku-je-me To-bě, Bo-že, Pře-bo-že náš, že jsi v no-ční do-bě byl vždy o-chrán-ce náš,

mf *mp*

by nad ná-mi svou moc ne-pro-ved dá-bel sa - ta - náš. —

mf *mp* *p* *mp*

POZN. Je to píseň Matěje Pecky, rolníka v Tupesích, nar. 1813, zemřelého r. 1890. Mně ji zpíval jeho syn, vl. rada v. v. Jan Pecka v Č. Budějovicích. — V prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

25. Na řečickym rynku...

Mírným pohybem. *mp*

mf

Na ře - či-ckym ryn - ku
 Já mu ji ne - po - šlu,

mp

ká - men na ka - mín - ku, zká - zal mně můj mji - lej
 a - ni mu ji ne - dám, on si bu - de my - slet,

o je - dnu hu - bjin - ku, zká - zal mně můj mji - lej
 že se na něj hně - vám, on si bu - de my - slet,

o je - dnu hu - bjin - ku.
že se na něj hně - vám. *mf*

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlakově.

26. a) Nebyl sem včera doma...

Rozmarně.

mf

p *ritard.*

1. Ne-byl sem vče-ra do - ma, sta-la se mně ne-ho - da:
2. Chtěl sem ji vzít za o - cas, ne-mě-la ho, byl to špás:
3. Já sem si rou-žal sví - čku, že chyt-nu tu ko-či - čku:
4. Za ten kou - sek, za ten špás, příd, ko - či - čko, zej-tra zas:

p *ritard.*

Zvolna.

p

pěk-ná bí-lá ko-či-čka mi do po-stýl-ky sko-či-la,
 u-sko-či-la do kou-te-čka, by-la u mě hned-le zas,
 o-na mi ji v ru-ce zhas-la, a da-la mi hu-bji-čku,
 bu-de-me se mji-lo-va-ti až do rá-na tře-ba zas,

mp

pěk-ná bí-lá ko-či-čka mi do po-stýl-ky sko-či-la.
 u-sko-či-la do kou-te-čka, by-la u mě hned-le zas.
 o-na mi ji v ru-ce zhas-la, a da-la mi hu-bji-čku.
 bu-de-me se mji-lo-va-ti až do rá-na tře-ba zas.

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. Na týž nápěv mi zpíval: „Žádněj neví, jako já, jak je v noci cesta zlá, jaký je to potěšení, když mjílá hubjičku dá.“ V nejnovější době zpíval mi tuto píseň Fr. Šmíd v Břehově u Č. Budějovic docela jinak, s jiným, méně hodnotným nápěvem i jinými slovy, z nichž jsem si zapsal jen tuto slohu: „Kočka myšku chytila, smetanu nám vylila, dyby byla máti doma, ona by jí vybjila...“

b) Myslivec chytil sojku...

Rozmarně.

mp

My-sli - vec chy - til soj - ku,
Se - dla si na vět - vi - čku,

dal si ji do klo - bou - ku,   soj - ka se škra - ba - la, aj se vy - škra - ba - la
vo - la - la: „my - sli - ve - čku,   hi - hi - hi, ha - ha - ha, jak sem tě pod - ved - la,

do ze - le - ný - ho háj - ku,   soj - ka se škra - ba - la, aj se vy -
fa - leš - ný mlá - de - ne - čku,   hi - hi - hi, ha - ha - ha, jak sem tě

škra-ba - la do ze - le - ný - ho háj - ku.
pod-ved-la, fa-leš - ný mlá-de - ne - čku.“

POZN. Zpívala mi Nováková ve Vescích u Soběslavě. — Není v prvním vydání obsažena.

27. Bratři, kamarádi...

Mírným pohybem. *mp*

1. Bra-tři, ka-ma - rá - di, co ste sly - še -
2. Co se při - ho - di - lo stra - nu Hlu - bo -
3. Z Bu - dě - jic na Tá - bor je de - set ho -
4. V Ma - lym Roudnym na něj Vr - ští če - ka -

li o rus - kym cí - sa - ři v tej čes - kej ze - mji,
ký, u vsi u Ho - sí - na vo - ral car ru - ský:
din, von tam byl za šty - ry, prav - du vám po - vjim;
li, šest ši - mlů za - přá - hli, k Tá - bo - ru je - li,

jak di-škre-ce dá - val, vi-dět se ne - chá - val, švar-cen-ber-skej
 jak zá-hon vy - vo - ral, se-dlá - ka za - vo - lal, pět ku - sů du -
 von tam byl za šty - ry, li-di ho vi - dě - li, za šty - ry ho -
 Dvo-řák z Vr-chů ho vez, ten je ži-vej po - dnes, do - stal pět du -

ko - čím, ke - rý ho vez - li.
 ká - tů jest mu da - ro - val.
 di - ny u - jel jest pět mjil.
 ká - tů, hned jak s ko - ně slez.

POZN. Zpíval mi Matěj Bílý v Mezimostí. Je to zřejmě jen úryvek delší písně, vztahující se k pobytu cara Alexandra I. na Hluboké r. 1815. Dalších sloh nebylo již možno se dopátrat. V prvním vydání Blatáckých písní zněla 1. sloha takto: „Bratři kamarádi, co ste slyšeli o ruskym císaři a prajským králi, jak diškrece dával“ — atd. Tu stojím před záhadou. V celé písní není jinak o pruském králi zmínky a také zmínka zde uvedená špatně se do celé slohy hodí. Jisto však je, že při druhé návštěvě cara Alexandra na Hluboké (1. ledna 1823) jel pruský král Bedřich Vilém dva dni před carem (30. prosince 1822) Budějovicemi, cestoval však bez průtahu dále ku Praze. Zdali dával také tak skvělé „diškrece“ jako ruský car, a zdali o tom v písní, kdysi delší, byla podrobnější zmínka, těžko je dnes rozhodnout. V třeboňském archivu o tom zápisů není. Proto jsem nyní přijal místo věty „a prajským králi“ záměnu „v tej české zemi“, jak ji slyšel spisovatel F. M. Čapek od Tomáše Fajtla, syna chalupníka Vavřince Fajtla, s nímž car u Hosína oral. F. M. Čapek zapsal ještě jinou slohu od Fajtla, jenž však sám o ní tvrdil, že byla teprve později přidělána: „Jak jest ho to moc koštovalo, přes šedesát koní na něj čekalo; jak na štaci přijel, hned jiný přetah jel, tak se dělalo, tak se dělalo, tak se dělalo...“ Prostým srovnáním s mírou předcházejících sloh dá se zjistit, že tato sloha se na nápěv naprosto nehodí a že smysl posledních dvou řádek je porušen. Je patrné, že Fajtlovi nesloužila již paměť, když spisovateli Čapkovi zpíval. Svědčí o tom i jiné slohy Fajtlova textu, otištěné v měsíčníku „Český lid“, roč. XIV č. 4. Jak Fajtl F. M. Čapkovi vyprávěl, složili prý píseň tu knížecí pacholci na Hluboké. „Vrští“ znamená čeleď ze dvora Vrchů, nyní zbytkového statku, asi půl hodiny vzdáleného od Třeboně. — V prvním vydání Blatáckých písní je pátá sloha zbytečným opakováním slohy čtvrté a neodpovídá ani skutečnosti, neboť car nemohl chalupníka, na jehož poli oral, zbavit roboty, a to dokonce až „do devátého kolena“. Proto jsem slohu tu vynechal. — Ředitel K. Pruner v Táboře vyprávěl mi, že ve Veselí n. L. bývala za starodávna pošta u dolejších Jindů č. 22. As před třemi lety (tedy kolem r. 1927) opravovali ten dům a tu našli pod omítkou na průčelí obraz erbu rožmberského s ursinovskými medvědy a vyobrazení starobylého poštovního vozu se šesti šimly. Řed. Pruner má za to, že obraz ten měl vztah k uvedené zde písní. Poněvadž nikdo nechtěl na opravu obětovat potřebný peněz, byl obraz zase zabílen. — Pravděpodobnější je, že to byl znak poštovské stanice. Škoda je ho, ať je tomu tak či onak.

28. Lidi si už dělají smích...

(Při zavějení nevěsty.)

Zvolna.

Mírně živým pohybem.

1. Li - di si už dě - la - jí smích,
2. Ne - na - pa - dal, ne - ní prav - da,
3. Li - di si už dě - la - jí špás,
4. Ne - na - pa - dal, ne - ní prav - da,

poco rit. *mp a tempo* *poco rit.*

li - di si už dě - la - jí smích,
ne - na - pa - dal, ne - ní prav - da,
li - di si už dě - la - jí špás,
ne - na - pa - dal, ne - ní prav - da, *poco rit.*

poco rit. *a tempo*

mp a tempo

že na mou hla - vji - čku na - pa - dal snih, že na mou
dyť mo - je hla - vji - čka ne - ní sta - rá, dyť mo - je
že na mou hla - vji - čku na - pa - dal mráz, že na mou
dyť je má hla - vji - čka e - ště mla - dá, dyť je má

a tempo

ritard. **Zvolna.**

hla - vji - čku na - pa - dal sníh. ¹⁾
 hla - vji - čka ne - ní sta - rá.
 hla - vji - čku na - pa - dal mráz. ²⁾
 hla - vji - čka e - ště mla - dá. ^{*)}

ritard. *mf*

VYSVĚTLIVKY. **1.** **2.** Slova sníh a mráz mají vztah k bělosti pleny, do které hlava nevěsty byla po oddavkách zavijena na znamení, že už je ženou. — Písně ty nejsou v prvním vydání Blatáckých písní obsaženy.

POZN. Zpívala mi M. Blažková ve Vescích u Soběslavě. Na týž nápěv (s některými změnami v členění a vázání not) zpívají se také slohy: 1. „Už mně můj věneček s hlavy berou, pěknou bílou pabučinkou mě zavijou.“ 2. „Už mně můj věneček s hlavy vzali, pěknou bílou pabučinku jsou mi dali...“ (nebo: „mě zavili“.)

Na Vesce mne upozornil a zavezl mne tam před pěti lety (1927) můj zlatý Mistr Edmund Chvalovský, kdysi znamenitý herec a režisér Národního divadla, nyní žijící v Soběslavi na odpočinku, ale přes svůj pozeňnaný věk stále ještě svěží a činně se účastníci místních kulturních podniků, zejména vedení ochotnického divadla. Mistr Chvalovský, jemuž je dnes 92 let, připravil mi znamenitě půdu ve Vescích, svolal všechny, o nichž se dalo předpokládat, že znají staré zpěvy, a tak byla světnice ve statku u Nováků plna. Na třikrát zapsal jsem tam asi 80 písní. V kruhu rodinném Mistra Chvalovského, ve společnosti jeho jemné choti, výborné hospodyně, a jeho ušlechtilé dcery, zažil jsem pak v Soběslavi nejkrásnější chvíle. Necht nám zůstanou ještě dlouho zachování!

29. Vstávej, má panenko, vstávej...

Mírným pohybem. *mp*

1. Vstá - vej, má pa - nen - ko, vstá - vej,
 2. Od - ved - li ho čas - ně z rá - na,
 3. A já sem tak o - pu - ště - ná,
 4. A já sem tak o - pu - ště - ná,
 5. A já sem tak o - pu - ště - ná,

mp

*) Srovnej s nápěvem č. 23 - VII.

mf

proč pak tak dlou-ho le - žíš?   od - ved-li tvé-ho mi -
 ty si e - ště le - že - la,   to - mu si se ne - na -
 ja - ko ta hruš - ka v po - li,   když sní hruš - ky o - tr -
 ja - ko ta ho - lu - bi - čka,   kte - rá ve dne v no - ci
 ja - ko ten ja - vor vle - se,   když snějí li - stí o - pa -

mf

lé - ho,   ty o tom pra - nic ne - víš,   od - ved-li
 dá - la,   že bu - deš o - pu - ště - na,   to - mu si
 ha - jí,   jak o - na smu - tně sto - jí,   když sní hruš -
 hou - ká,   hle - dá své - ho sa - me - čka,   kte - rá ve
 dá - vá,   jak on se smu - tně tře - se,   když snějí li -

tvé - ho mi - lé - ho,   ty o tom pra - nic ne - víš.
 se ne - na - dá - la,   že bu - deš o - pu - ště - na.
 ky o - tr - ha - jí,   jak o - na smu - tně sto - jí.
 dne v no - ci hou - ká,   hle - dá své - ho sa - me - čka.
 stí o - pa - dá - vá,   jak on se smu - tně tře - se.

POZN. Zpíval mi V. Cihlár v Mezimostí. Na týž nápěv zpíval mi v nejnovější době Machoň také slova
 písně č. 49-I, poněkud pozměněná: 1. „Kam ste se poděly, časy, když sem já v mladosti žil, když sem na tvý
 zlatý vlásky věneček z růžiček vil.“ 2. „Věneček z růžiček sem vil, tys mi kvítí trhala, tomu si se nenadála, že
 budeš podvedená...“

30. U Zlukova na kopečku...

Mírně.

p *mp*

1. U Zlu-ko - va na ko - pe - čku
 2. Slou-ha trou-bil, bí - lej den byl,
 3. Ne-řej-tej - te, mý ko - ní - čky,

mp *p* *mp*

sto - jí pě - kná ví - šeň, zká - za - la mně mo - je mji - lá,
 já sem e - ště le - žel, při - šla pro mě má ma - ti - čka,
 však já vás na - pa - su, po - že - nu vás zej - tra rá - no

mp

a - bych za ní při - šel: že mi ně - co po - vjí,
 a - bych do - mu bě - žel: že mě do - ma ne - ma - jí,
 na stu - de - nou ro - su; ro - si - čka je stu - de - ná,

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes in the right hand and chords in the left hand. Dynamics include piano (p) and mezzo-piano (mp). The lyrics are in Czech and are aligned with the vocal line.

poco rit. *pa tempo* *mp*

že to bu - de od ní, že má po - stýl - ku u - stla - nou,
 že mě po - řád hle - da - jí, ko - ní - čky se u - tr - ha - li,
 má pa - nen - ka je ble - dá, pro - to - že mě při - o - dě - la,

poco rit. *pa tempo* *mp*

že si leh - nu do ní.
 po ma - štál - ce bě - ha - jí.
 když mi by - lo zi - ma.

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově.

31. a) V Praze a Písku verbujou...

Mírným pohybem. *mp*

1. V Pra - ze a Pí - sku ver - bu -
 2. Zver - bo - va - li tam Pe - pí -
 3. Zver - bo - va - li ho na ko -

mf *mp*

poco rit.

jou, v Pra-ze a Pi - sku ver - bu - jou, na šty - ry bu - bny
 čka, zver - bo - va - li tam Pe - pí - čka, An - dul - či - ný - ho
 ně, zver - bo - va - li ho na ko - ně, pro - to - že mi - lo -

poco rit.

a tempo

bu - bnu - jou, na šty - ry bu - bny bu - bnu - jou.
 mi - lá - čka, An - dul - či - ný - ho mi - lá - čka.
 val te - be, pro - to - že mi - lo - val te - be.

a tempo

POZN, Nápěv mi zpívali Jos. Holický-Ludvík ve Stříbřeci a Marie Randáková z Tejmlova. Slova jsem použil, jak mi je zpíval Stanislav Korál. — V prvním vydání Blatáckých písní obsažena není.

b) Ukažte mně tu cestičku...

Mírně.

p

1. U - kaž - te mně tu ce - sti - čku,
2. Ce - sti - čku mu u - ká - za - li,
3. Ku - dy ro - si - čka sra - že - na,
4. Ku - dy šel o - tec, ma - ti - čka,
5. Ku - dy ji nes - li mlá - den - ci,

mp

p

u - kaž - te mně tu ce - sti - čku, — ku - dy ne - sli mou
 ce - sti - čku mu u ká - za - li, — o - či se mu za -
 ku - dy ro - si - čka sra - že - na, — tu - dy An - či - čka
 ku - dy šel o - tec, ma - ti - čka, — vy - rost - la ně - žná
 ku - dy ji nes - li mlá - den - ci, — ce - stu jí vy - stla -

An - či - čku, ku - dy ne - sli mou An - či - čku.
 lí - va - ly, o - či se mu za - lí - va - ly.
 ne - se - na, tu - dy An - či - čka ne - se - na.
 fi - jal - ka, vy - rost - la ně - žná fi - jal - ka.
 li věn - ci, ce - stu jí vy - stla - li věn - ci.

p

6. Ku - dy šly před ní drů - ži - ōky, ku - dy šly
 7. Ku - dy šel o - tec du - cho - vní, ku - dy šel
 8. Ku - dy šli je - jí přá - te - lé, ku - dy šli
 9. Ku - dy šli, vši - chni pla - ka - li, ku - dy šli,

před ní drů - ži - čky, vy - rost - ly krá - sné rů - ži -
 o - tec du - cho - vní, vy - rost - lo von - né ko - ře -
 je - jí přá - te - lé, zů - sta - ly tam slz krů - pě -
 vši - chni pla - ka - li, že už ji na - vždy ztra - ti -

čky, vy - rost - ly krá - sné rů - ži - čky.
 ní, vy - rost - lo von - né ko - ře - ní.
 je, zů - sta - ly tam slz krů - pě - je.
 li, že už ji na - vždy ztra - ti - li.

POZN. Píseň tuto zpíval mi tábořský učitel F. Adámek ve Valu a uvádím ji zde jako variantu předcházejícího nápěvu. Slova jsou však ze Stříbřce od J. Holického a ze Stachů od H. Voldřicha. Slova z Valu jsou tato: 1. „Ukažte mi tu cestičku, kudy nesli mou Ančičku.“ 2. „Tamhle tou cestou nahoru, tam k hamerskému kerchovu.“ 3. „Kudy ji nesli mládenci, tudy šly panny pod věnci.“ 4. „Kudy ji nesly drůžičky, tudy narostly růžičky.“ 5. „Kudy ji nesli přátelé, tudy narostlo jetele.“ — Píseň však začíná ve skutečnosti docela jinak. Od J. Holického ve Stříbřci jsem zapsal tato začáteční slova: 1. „V Praze na vojnu verbujou, tři sta tolarů slibujou.“ 2. „Vzalť jest si jeden pacholek, vzal na osum let závdavek.“ 3. „Osum let již minulo dnes, pacholek jde přes černejší les.“ 4. „Když přešel přes ten černejší les, žaly tam dvě panny oves.“ 5. „On se jich počal hned ptáti: je-li tu má milá taky?“ 6. „Tvoje milá už umřela, včera tejděn pohřeb měla.“ 7. „Ukažte mi tu cestičku...“ atd. — U Erbena (3. vyd. str. 526) je známá balada „Když jsem šel přes ten černý les...“, kde je také krátká varianta líčení poslední cesty Ančičky. Obširnější a daleko půvabnější je však líčení stříbřecké a stašské. — V prvním vydání Blafáckých písní není obsažena.

32. Svítla mně hvězda...

Mírně. *mp*

1. Sví-ti - la mně hvě - zda, sví - ti - la,
 2. Sví-ti - la mně hvě - zda, už ne - chce,
 3. A já kvám už cho - dit ne - bu - du,

tu

mp

sví - ti - la mně hvě - zda, sví - ti - la, zro - vna k mej Mar - ján - ce
 sví - ti - la mně hvě - zda, už nechce, ať si kvám teď cho - dí
 a já kvám už cho - dit ne - bu - du, já už mám Mar - ján - ku

do dvo - re - čka, zro - vna k mej Mar - ján - ce do dvo - ra.
 za - se kdo chce, ať si kvám teď cho - dí zas kdo chce.
 za že - nuš - ku, já už mám Mar - ján - ku za že - nu.

POZN. Zpíval mi Jos. Kůs ve Zlukově.

33. Nemám nic...

Mírně živě.

mp

Nemám nic,

mf

mp.

než ten bič a těch sedum ja-lo-viček, nemám nic, než ten bič, a těch se-dum

mf

ja-lo-vic; ta čer-ná mi tu-ze bzí-ká, u-bzí-kla mi do ryb-ní-ka,*)

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of three systems. The first system shows the vocal line starting with a rest, followed by the lyrics 'Nemám nic,'. The piano accompaniment begins with a melody in the right hand and a bass line in the left hand. The second system continues the vocal line with the lyrics 'než ten bič a těch sedum ja-lo-viček, nemám nic, než ten bič, a těch se-dum'. The piano accompaniment continues with a similar melodic and harmonic structure. The third system concludes the vocal line with the lyrics 'ja-lo-vic; ta čer-ná mi tu-ze bzí-ká, u-bzí-kla mi do ryb-ní-ka,*). The piano accompaniment ends with a final chord. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte).

*) Na Blatech říkají „rymik“, někde také i „ryvník“.

mp

já za ní, já za ní, ztra-til sem tam sní-da-ní-čko, já za ní, já za ní,

mp

ztra-til sem tam sní-da-ní.

mf

POZN. Zpíval mi Matěj Šamáček, dudák v Diníně.

34. U Tebeť je darů dosti...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírně.

mp *mf*

1. U Te-beť je da-rů do - sti, Pa - ne,
 2. Ty můžeš též u - či - ni - ti: nás tu
 3. Ne-o-pu-stils Da-ni - e - le v já - mě
 4. Též E - li - á - še sva - té - ho, to - ho
 5. V pocti-vo-sti jsem se - sta - ral, mno - ho

hoj-nost nad hoj - no - sti;   Ty ze dvou ryb,   pě - ti chle - bů   na - sy - tils pět
 vše - cky u - ži - vi - ti;   ne - o - pu - stils   ni - žá - dné - ho   čo - vě - ka spra -
 lvo - vé v Ba - by - lo - ně,   po - slals mu o -   běd za - le - ka,   zkrz pro - ro - ka
 mu - že po - bo - žné - ho: v čas hla - du's jej   ne - o - pu - stil,   a - le chlebem's
 li - dí jsem pře - če - kal,   ni - kdy jsem spra -   ve - dli - vé - ho   ne - vi - děl o -

ritard.
 ti - síc li - du,   a to svou mo - cí   bož - skou.
 ve - dli - vé - ho   ve své bož - ské ště -   dro - sti.
 Ha - ba - ku - ka,   a to svou mo - cí   bož - skou.
 ho na - sy - til,   a to svou mo - cí   bož - skou.
 pu - ště - né - ho,   v Te - be dou - fa - jí -   cí - ho.

POZN. Na tuto píseň mne upozornila pí. Marie Hálová, choť lékaře ve Zdikově na Šumavě. Později mi ji zpíval její otec vládní rada v. v. Jan Pecka v Č. Budějovicích, jenž mi řekl, že píseň ta byla zpívána v jeho rodině v Tupesích, když byl ještě hochem, vždy po obědě. Než se vstalo od stolu, zanotoval otec nápěv a hned nato vpadli zpěvem i ostatní, matka, sestra a bratři. Proto je mu tato píseň obzvláště milá. — Otec vl. rady Pecky byl Matěj Pecka, rolník v Tupesích na Blatech Zbudovských, nar. 1813, zemř. 1890. — V kancionále z r. 1683 Matěje Václava Šteyera, jesuity - spisovatele (1650 — 1692) nalezl jsem obměnu, vlastně originál této písně. Šteyer uvádí pod nápěvem (mezi „písněmi po jídle“) patnáct sloh. Je zajímavo srovnávat, jak poměrně nemnoho změnil se nápěv i text té písně během dvěstěpadesáti let. Matěj Šteyer narodil se v Praze, dával zde tisknout své knihy (10), které se dočkaly několika vydání, a v Praze také dokonal. Byl 25 let profesorem, kromě toho také misionářem a slul jako výmluvný kazatel. — V prvním vydání Blafáckých písní není obsažena.

35. Dyj sem já šel z břehovcký hospody...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírně.

p *mp*

1. Dyj sem já šel z břehovcký ho - spo-
 2. Už je ten náš mů - ste - ček z bou - ře-
 3. Mů - ste - ček z bou - ři - li tvé ro - di-
 4. „Snajď se ten mů - ste - ček dá spra - vi-

mf *p* *mp*

dy, tak sme se smou Na - nyn - kou lou - či - li,
 ný, po ke - rým sem já cho - dí - val den po dni,
 če, ke - rý to - mu zbra - ňo - va - li nej - ví - ce,
 ti, by se mo - hlo po ňom e - ště cho - di - ti.“

ru - ce sme si po - da - li, o - ba sme za - pla - ka - li,
 mů - ste - ček je z bou - ře - ný, ko - nec vše - mu cho - ze - ní,
 a - bych já k vám ne - cho - dil, tvé sr - dé - čko ne - rmou - til,
 „Ten se ví - ce ne - spra - ví, mé zla - té po - tě - še - ní,

mp

tak sme se smou Na-nyn-kou lou - či - li.
 kdo ho zbou-řil, má Na-nyn-ko, po - věz mi.
 že já prej ne-mámpro tě ti - sí - ce.
 snajď sme ne - by - li so - bě sou - ze - ný.“

mp

POZN. Zpíval mi v Břehově F. Šmíd. Na týž nápěv zpíval: „Hezká se, má Nanynko, hezká zdáš, budeš-li tak bejvat hezká, aj se vdáš...“ atd. To však je samostatná píseň. — V prvním vydání není obsažena.

36. Zlatý ouřad muzikantský...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírně.

mp

1. Zla-tý ou - řad mu - zi - kant - ský,
 2. Mu - zi - kan - ti, ty dyž u - mřou,
 3. Ce - ci - li - e při - ví - tá je,
 4. Ne - zá - vid - te jim to pi - tí,

ó, to je ten na - de všec - ky; je - jich hudba li - bá, do - brá,
 zrov - na před trůn bo - ží při - dou, an - dě - lé je vi - děj rá - di:
 var - ha - ny jim u - ka - zu - je, že bu - dou mu - zi - ci - ro - vat,
 je to je - jich ži - vo - by - tí, neb o - ni to po - tře - bu - jí,

mf *mp*

hu - dbě an - dě - lů se ro - vná, je - jich hu - dba li - bá,
 „ví - tá - me vás, ka - ma - rá - di,“ an - dě - lé je vi - děj
 chvá - lu bo - ží zve - le - bo - vat, že bu - dou mu - zi - cí -
 dyž do mo - sa - zu fou - ka - jí, neb o - ni to po - tře -

mf

f poco rit.

do - brá, hu - dbě an - dě - lů se ro - vná.
 rá - di: „ví - tá - me vás, ka - ma - rá - di.“
 ro - vat, chvá - lu bo - ží zve - le - bo - vat.
 bu - jí, dyž do mo - sa - zu fou - ka - jí.

f poco rit. *a tempo*

POZN. Zpíval mi František Šmíd v Břehově u Č. Budějovic, téměř osmdesátiletý. — Svátek sv. Cecílie, patronky muzikantů, je 12. listopadu. Na ten den bývalo zvykem v městech i na venkově, že regenschori (zpravidla řídící učitel) sezval všechny zpěváky a hudebníky, kteří mu po celý rok na kůru účinkovali, a pohostil je. Zdá se, že muzikanti v předvečer nebo na den sv. Cecílie obcházeli s písní „Zlatý ouřad muzikantský“ své příznivce a byli za to pohoštěni nebo podarováni. Zvláštní je, že se Erben o svátku sv. Cecílie v „Prostonárodních českých písních a říkadlech“ vůbec nezmiňuje. — U Šmída, od něhož mám několik starých původních písní, byl jsem v neděli 14. září 1930. Doprovázeli mne: p. vl. rada Pecka a p. Karel Mitiska, odb. uč. měšť. školy, dirigent pěveckého sdružení „Foerster“ v Budějovicích, spolu s p. drem Hálou ze Zdíkova, jenž nás vzal ve svém autu. Dopoledne jsme zarazili v Dasném a Pištině, odpoledne v Břehově, kde mi Šmíd zpíval za velké bouře, provázené zhoubnou průtrží mračen. Z Břehova jsme jeli cestami rozrytými přívalem vod do Česnovic, kde mne moji průvodci zanechali se dvěma starými zpěváky a odjeli do Budějovic. V Č. Vrbném prohlédl jsem si den před tím hospodu, kde car Alexander I. 1. ledna 1823 prodlél v ústraní několik hodin. — V prvním vydání Blatáckých písní není obsažena.

37. a) Pásla holka vraný koně...

Mírně. *p* ————— *mp*

1. Pás - la hol - ka vra - ný ko - ně,
2. Da - li sou jí dva du - ká - ty,
3. Ten - krát by - lo hol - ce do - bre,

p *mp* *p* *mp*

poco rit. *a tempo*

na ze - le - ný ja - te - li - ně, při - šli dva mlá - den - ci spo - lu,
je - den zla - tý, dru - hý ta - ky: „tu máš, hol - ka, vem je k so - bě,
dyž pá - sa - la vra - ný ko - ně, nyn - čko ne - smí ko - ně pá - sti,

poco rit. *a tempo*

ko - ně za - hna - li ke dvo - ru.
my dnes ve - čer při - dem kto - bě.“
mu - sí do - ma ko - lí - ba - ti.

mp

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. Slova v prvním vydání byla popletena; opravil jsem je nyní podle nového zjištění.

b) Ten kdo chce k nám chodívávat...

p *mp* *poco rit.*

1. Ten kdo chce k nám cho - dí - vá - vat, mu - sí do - brý po - zor dá -
 2. Na - še sta - rá pa - ni - má - ma, o - na do - brý po - zor dá -
 3. „Vstá - vej, sta - rej, vstaň z po - ste - le, ně - kdo u na - ší dce - ry
 4. Když vy - sko - čil, tak si vejsknul, svo - jí mji - lej ru - ku stisk -

poco rit.

a tempo

vat, mu - sí do - brý po - zor dá - vat, pod - kův -
 vá, o - na do - brý po - zor dá - vá, kdo k nám
 je!“ Než sta - - rej z po - ste - le sko - čil, mlá - de -
 nul: „spá - nem - - bo - hem lež, má mji - lá, já mlá -

a tempo

ka - ma ne - kle - pá - - vat.
 ve - čer cho - dí - vá - - vá.
 nec ok - nem vy - sko - - čil.
 de - nec a tys ji - - ná.“

mp

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. Jako pátou slohu zpíval: „Pročpak bych já jiná byla, vždyť sem s tebou nic neměla; jen pro malej čtvrt hodinky nesmím víc mezi panenky...“

38. Dyj sem šel okolo vrat...

Mírně živě.

mp

1. Dyj sem šel o - ko - lo vrat,
 2. Ve - šel sem do sed - ni - ce,
 3. „Proč bych se ne - vdá - va - la?“

mf

mp

sly - šel sem mu - zi - ky hrát, na vald - hor - ny trou - bit, na mej mji -
 po - dal sem všechněm ru - ce, sed sem si u ka - men, sr - ce ja -
 dyť ne - jsem tvo - je mji - lá, lec - ja - kejs pod - vod - ník, mé - ho sr -

lej lou - dit, zů - stal sem pod o - kny stát.
 ko ká - men: „má mji - lá, ne - vdá - vej se.“
 ce svůd - ník, proč bych na něj če - ka - la.“

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a right-hand melody and a left-hand bass line. The score is divided into three systems, each with a vocal line and a piano accompaniment. The first system includes three verses of lyrics. The second system continues the lyrics. The third system concludes the piece with a final cadence. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte). The tempo is marked 'Mírně živě' (moderately lively).

POZN. Zpíval mi Max Mostecký, důchodní v Mezimostí. Varianta první slohy je u Erbena (3. vyd. str. 326). Na týž nápěv zpívá se též: 1. „Když mi ji nechcete dát, dejte si ji malovat, starým sejrem na vrata, kudy choděj telata, můžou se na ni dívat.“ 2. „Když mi ji nechcete dát, dejte si ji malovat, dejte si ji za sklo, až vám bude teskno, chojte se na ni dívat.“

39.a) Slyšela sem třeboncký hodiny bít...

Mírně. *mp*

Sly-še-la sem tře-bon-cký ho-di-ny bít,

že ne-mů-že můj mji-lej za mnou při-jít. Dyž ne-mů-žeš, po-šli psa-

ni, já pro te-be po-šlu ko-ně vra-ný.

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems of vocal and piano accompaniment. The vocal line is in the upper staff of each system, and the piano accompaniment is in the lower staff. The tempo is marked 'Mírně.' (Moderato) and the dynamic is 'mp' (mezzo-piano). The lyrics are in Czech. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand. The vocal line is a simple melody with some rests. The score ends with a double bar line.

b) Třeboncký hodiny pěkně bijou...

c) Krájejte, panenky, drobno salát...

mp

b) 1. Tře - bon-cký ho - di - ny pě - kně bi - jou, ty zdej - ší mlá - den - ci
 2. Pá - jde - li můj mji - lej, já pů - jdu s ním, má - li co v ran - či - ku,
 c) Krá - jej - te, pa - nen - ky, dro - bno sa - lát, ne - jsem na - u - če - ná

po - van - dru - jou. Ne - van - druj - te br - zo z rá - na,
 já mu to sním; má - li tam vo - ří - šky, vy - lou - skám je,
 dlou - ho spá - vat; jen ma - lou chvil - či - ňku, do sví - tá - ní,

já slo - žím svý ša - ty, pu - du svá - ma.
 až při - dem za brá - nu, za - vej - ská - me.
 dyž ne - chá můj mji - lej mji - lo - vá - ní.

mp

POZN. Zpívala mi M. Blažková ve Vescích u Soběslavě. V prvním vydání nejsou tyto písně obsaženy.

40. Já nešťastný na tom světě...

(Vojenská.)

Mírným pohybem.

mp

1. Já ne - šťa - stný na tom
2. „Ne - mů - žem ti to u -
3. Kde si, mo - je z nej - mi -
4. „Ne - mů - žu ho par - do -
5. „Mi - lo - sti - vý pa - ne

svě - tě, co sem já to u - dě -
dě - lat, mu - si - me tě o - de -
lej - ší, po - pros pa - na hejt - ma -
no - vat, mi - lost ne - smím u - dě -
hejt - man, ne - dě - lej - te mu to - ho,

že sem skrz mou
má - me pří - sně
a - by on mi
zej - tra rá - no
já ne - mám už

znej - mi - lej - ší zvoj - ny de - zen - tý - ro - val.
na - ří - ze - no, do štokhau - zu¹⁾ te - be dát.“
to od - pu - stil, jest - li je to věc mo - žná.
je vy - ve - den, mu - sím ho dát za - stře - lit;
na tom svě - tě, kro - mě ně - ho, ni - ko - ho.“

poco a poco ritard. *a tempo*

„Pro-sím já vás, ka-ma-rá-di, ne-ber-te mě pa - tro - lou, já vím, že bu -
 Kde si, mo-je po-tě-še-ní? vstup ke mně do vě - ze - ní, kou-kni na mě
 „Mi-lo-sti - vý pa-ne hejtman, já kva-ším no - hám pa - dám, já za to - ho
 tě-žko se ten muž pro-vi-nil, zvoj-ny de-zen - tý - ro - val, když už před tím
 „Tak vstaň, dí-tě, od mých nohou, oznam mu tu no - vi - nu: ko - pu - lí - ro -

poco a poco ritard. *a tempo*

mf *mp*

du ne - šta - stný, a to skr - ze mou mi - lou.“
 mo - drým o - kem, jak sou - mý tvá - ře ble - dý.
 de - zen - té - ra spo - ní - že - no - stí žá - dám.“
 po dva - krá - te zkr - ze u - li - ci bě - hal.“³⁾
 vat vás ne - chám, zej - tra v tu - to ho - di - nu.“

VYSVĚTLIVKY: [1.] Štokhaus — vojenský žalář. [2.] Zpěvák měnil tu šarže: jednou zpíval „hejtman“, po druhé „obrť“. K vůli jednotnosti přidržel jsem se titulu hejtmana. Je ovšem jasno, že ani hejtman, ani plukovník neměli právo rozhodovat samovolně o životě vojáka. To mohl jen vojenský soud. [3.] Běhání ulicí byl barbarský trest, zavedený snad ve všech evropských armádách. Vlastně tu o nějakém „běhání“ nemůže být řeči. Odsouzenec, obnažený až po pás, s rukama na prsou svázanýma, musel zvolna za víření bubnů nebo polnic projít několikrát úzkou ulicí, utvořenou ze dvou řad vojáků proti sobě postavených, z nichž každý musel odsouzence kolem něho jdoucího šlehnout lískovým nebo vrbovým prutem přes záda. Aby odsouzenec nemohl jít rychle, šel před ním profous. V Německu šel před odsouzenecem poddůstojník s vytasenou šavlí, jejíž zaostřenou špičkou mířil mu na prsa. Jaké utrpení takový nebožák na své cestě ulicí prožíval je patrné z toho, že mu dávali do úst olověnou kuli, aby se při svých bolestech mohl do ní zakousnout. Byli-li delinkvent odsouzeni projít šestkrát za sebou ulicí utvořenou ze tří set vojáků (to byl nejvyšší počet, nejnižší byl sto vojáků) a musel-li tuto smutnou cestu opakovat po tři dny, vždy ob den, rovnalo se to rozsudku na smrt. Zpravidla byla také smrt výsledkem takového katanského mučení. — Fustuarium starých Římanů bylo něco podobného, jenže ještě krutější. Voják dopustivší se krádeže, zběhnutí nebo křivého svědectví, byl odsouzen k smrti ubití holemi. — Alois Jirásek vypravuje podrobně, jak mladý F. L. Věk přihlíží k takové exekuci ze zadního traktu domu na Dobytčím trhu v Praze, naproti kostelu sv. Ignáce. Za domem tím byla kasárna, kdysi ústav starých kněží, s velikánským dvorem. Voják Brtek, od regimentu Brinken, musel na tomto dvoře podstoupit trest běhání ulicí za to, že v spravedlivém hněvu vzepřel se kaprálu ochlastovi a vyděrači. (F. L. Věk, II., str. 68-73.) Prutům při exekuci používaným říkalo se „prače“, a vojákům, kteří do odsouzence prali „pračata“. — V Žižkově vojště byli však „pračata“ bojovníci-prakovníci, t. j. ti, kteří z prakův házeli. (V Jungmann. sl. III., str. 426, je o tom několik zajímavých citátů.) — Barbarský trest běhání ulicí zrušen v Prusku r. 1808, v Rakousku r. 1855, v Rusku teprve r. 1863.

POZN. Zpíval mi Fr. Plecr, 80letý hajný v Borkovicích. — V prvním vydání obsažena není.

41. Až se ženit budu...

(Ze Blat Zbudovských.)

Zvolna. *mf* *mf*

Až se že-nit bu-du, ta-ko-vou si ve-mu;
Ať je tře-ba chromá, hr-ba-tá a ně-má;

Poněkud živěji. *mf* *rit.*

ke-rá má pe-ňou-ze, ke-rá má pe-ňou-ze;
jendyž má pe-ňou-ze, jendyž má pe-ňou-ze;

Volněji. *Zvolna.* *mf* *f*

žá-dná bí - da a - ni nou - ze, jen dyž sou pe-ňou - ze!
žá-dná bí - da a - ni nou - ze, jen dyž sou pe-ňou - ze!

The musical score is arranged in three systems. Each system consists of a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first system is marked 'Zvolna.' (Ad libitum) and 'mf' (mezzo-forte). The second system is marked 'Poněkud živěji.' (Moderato vivace) and 'mf'. The third system is marked 'Volněji.' (Ad libitum) and 'Zvolna.' (Ad libitum), with dynamics 'mf' and 'f'. The piano accompaniment features a steady bass line and chords in the right hand. The vocal line is simple and melodic, with lyrics written below the notes.

POZN. Zpíval mi Jan Pecka, vl. rada na odpočinku v Č. Budějovicích. Naučil se jí v Pištíně od sedláka Václava Brabce, po statku zvaného Busta, jenž zemřel r. 1921 ve věku 87 let. — V prvním vydání obsažena není.

42. Rozvíjí se z jara kvítí...

(Řehořská.)

Mírně živě. *mp*

The musical score is written in 3/8 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It features a vocal line and a piano accompaniment. The piano part consists of a right-hand melody and a left-hand bass line. Dynamics include *mf* and *mp*. The score is divided into three systems, each with a vocal line and piano accompaniment. The lyrics are in Czech and describe the spring season.

1. Roz-ví - jí se z ja - ra
 2. Na ten den se - dlá - ček
 3. Když sou na po - le při -
 4. Když pak spo - le do - mu

kví - tí, vů - ni vy - vi - nu - je, slu - ní - čko
 vstá - vá, má - li ja - ký se - tí, cha - su hned
 je - li, je - čmí - nek sklá - da - li, po ro - li
 je - li, po - hun - ci prá - ska - li, „hý a hot,

pře - krá - sně sví - tí, ja - ro o - zna - mu - je;
 všechnu svo - lá - vá, ta - ky ma - lý dě - ti:
 ho roz - vá - že - li, do bran za - prá - ha - li;
 ě - hý a ha - tou“ s koň - ma roz - mlou - va - li;

mf *mp*

zmrz - lá zem kva - pem roz - tá - vá, prá - ce na po - lích na -
 „Cha - sní - ci, vstá - vej - te ho - nem, vy - je - dem si do po -
 se - dlá - ček pra - ví: „Jen zvol - na, Jo - se - fe, ty vo - rej
 dě - vča - ta už bě - ží pro ně: „tám - le je - dou na - še

stá - vá, to na sva - tý - ho Ře - ho - ře ka -
 lí ven, za - přa - hej - te ko - ně, vo - ly, ať
 s koň - ma, Ku - bo, ty šnor - ky vy - há - něj, Mar -
 ko - ně! poj - te už, cha - so, k vo - bě - du, má -

ždej se - dlák vo - ře.
 sme už na po - li.“
 tin mu po - há - něj.“
 te tam ko - le - du!“

mf

POZN. Zpívali mi J. Hron a Fr. Štasenka ve Veselí. Nyní, po třiceti letech, mi doplnil slova Gustav Machoň. Píseň má ještě některé kostrbaté slohy, zejména o dětech. Těch jsem nemohl použít. Je to píseň umělá. K svátku sv. Řehoře (12. března) má vztah hojně národních říkadél, písni a her.

43. Kolem Soběslavi...

Velmi mírně. *p*

Ko - lem So - bě - sla - ví lou - ky se ze - le -
Li - di ne - pře - jí - čný ře - či nám na - dě -

Živěji. *p* *poco rit.* Mírně.

na - jí, proč sme se na se, na se - be, na se, na se - be, mo - je po - tě - še -
la - li, by sme se za se, za se - be, za se, za se - be, ho - lu - bji - čko mo -

Živěji. *p* *poco rit.* Mírně.

ní, na se, na se - be, na se, na se - be rozhně - va - li?
je, za se, za se - be, za se, za se - be ne - do - sta - li.

POZN. Zpívali mi G. Machoň ve Veselí a Václav Pošváv v Táboře. V prvním vydání obsažena není.

44. Budešli mně, má panenko, trucovati...

Mírným pohybem. . *mp*

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a more active bass line in the left hand. Dynamics range from *mp* to *mf*. The lyrics are in Czech and describe a playful, teasing interaction between a man and a woman.

Bu - deš - li mně, má pa - nen - ko, tru - co - va -
 Ne - chám já se zver - bo - va - ti k mu - ška - tý -

ti, pu - du a dám se kvo - jan - ckejm zver - bo - va - ti,
 rům, a ne - bo se tře - ba dám ke gra - na - tý - rům,

a ty bu - deš po - tom slu - ze^{*)} ro - nit, ru - ce lo - mit, mě už nej -
 bu - du ma - ší - ro - vat v po - le ší - rý, kra - je ci - zí, a tam si

*) sluze - slze

mp

ní mož-ná vy-svo-bo - dit.
na - mlu-vím děv-če ji - ný.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí. V prvním vydání Blať. písní není obsažena.

45. Hdyj sem šel od mjilý...

Mírně. *mp*

1. Hdyj sem šel od mji-lý, sví-til mě-síc bí -
2. Pan-tá-to s paňmámou zo-kna ne-kou-kej-

lý, pan-tá-ta spa-ni-má-mou, pan-tá-ta spa-ni-má-mou z o-kna se kouka-li,
te, že sem já va-še dí-tě, že sem já va-še dí-tě, však to do-bře ví-te,

mp

z o - kna se kou - ka - li.   3. My na tě kou - ká - me,
však to do - bře ví - te.   4. Mý ko - ní - čky vra - ný

že tak dlouho ne - jdeš,   že ko - ní - čky ne - kr - míš,   že ko - ní - čky ne - kr - míš,
v ma - štál - ce řej - ta - li,   a já e - ště s mou mji - lou,   a já e - ště s mou mji - lou.

a - ni je ne - če - šeš, a - ni je ne - če - šeš.
byl sem na je - te - li, byl sem na je - te - li.

POZN. Zpíval mi M. Havlíček v Drahotě. Čtvrtou slohu jsem nepatrně pozměnil.

46. a) Ančičko šafářová...

Mírně živě.

mp

1. An-či-čko ša-fá-řo-vá,
2. An-či-čko ša-fá-řo-vá,
3. An-či-čko ša-fá-řo-vic,

mf *mp* *mf*

máš-li pak hu-sy do-ma?
máš-li pak hu-sy do-ma?
u-dě-lám nad te-bou kříž,

Hu-sy sou na vo-dě, An-ka je
Hu-sy sou vje-omě-ně, di-na ně,
u-dě-lám ko-le-čko, má zla-tá

v ho-spo-dě, haj-ha, hu-si-čko čer-ná.
vy-žeň je, ať se ne-dě-lá ško-da.
hu-bji-čko, ne-pu-jdu za te-bou víc.

mf

POZN. Zpívali mi Matěj Šamáček v Diníně a Matěj Blý v Mezimostí.

b) Andulko šafářová...

(Příloha.)

Mírně živě. *p*

1. An - dul - ko ša - fá - řo - vá,
2. Já bych je ven vy - hna - la,
3. An - dul - ko, co pak my - slíš,

hu - si - čky ne - máš do - ma,
jen kdy - bych se ne - bá - la,
u - dě - lám nad te - bou kříž,

An - dul - ko ša - fá - řo - vá, hu - si - čky ne - máš do -
já bych je ven vy - hna - la, jen kdy - bych se ne - bá -
An - dul - ko, co pak my - slíš, u - dě - lám nad te - bou

mf

ma; hu - sy sou v ječ - me - ně,
la; paň - má - ma leh - ce spí,
kříž; u - dě - lám ko - le - ěko,

p

An - dul - ko, vy - žeň je, vy - žeň je z ječ - me - ne
jak se hnu, vše - cko ví, já ne - smím z ko - můr - ky
má zla - tá An - ěi - ěko, u - dě - lám nad te - bou

ven, dřív než bu - de bí - lý den.
ven, dřív než bu - de bí - lý den.
kříž, ne - pu - du za te - bou víc.

POZN. Zpívali mi u Nováků ve Vescích u Soběslavě. V prvním vydání Blat. písní obsažena není.

47. Pořád se nám lidé diví...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírně. *mp*

1. Po-řád se nám li - dé di - ví,
2. Ce - lý lé - to, ce - lou zi - mu,
3. Po-řád se nám li - dé di - ví,

mf *mp* o něco živěji

ke-rak sme v Pi-ští-ně ži - vi? Tak-le, li - dé, tak-le je to:
ach, li - di - čky, ne-pře - sta - nu: ja - ký je to ži - vo - by - tí,
ke-rak sme v Pi-ští-ně ži - vi: po - le má-me, ne - vo - rá - me,

mf jako z počátku *mp* o něco živěji

my pi - je - me ce - lý lé - to; tak-le, li - dé, tak-le je to:
v zi - mě v lé - tě, po-řád pi - tí, ja - ký je to ži - vo - by - tí,
a pře - ce se do - bře má - me; po - le má-me, ne - vo - rá - me,

jako z počátku

my pi - je - me   ce - lý lé - to.
v zi - mě v lé - tě,   po - řád pi - tí.
a pře - ce se   do - bře má - me.

POZN. Píseň tu mám od spisovatele Fr. Mir. Čapka a vládního rady v. v. Jana Pecky v Č. Budějovicích. V létě r. 1930 zjišťoval jsem ji na cestách po Blatech Zbudovských přímo v Pištině. — Pištín je farní ves u Hluboké, a byla tu fara již r. 1261. Pištín patřival od nepaměti k panství hradu Hluboké. Podle Augustina Sedláčka (viz Místopisný slovník historický) vnikl okolo roku 1419 Buzek z Machovic do pištínského kostela a přinutil kněze konati služby boží před lidmi z církve vyloučenými. Roku 1645 založeny tu kostelní knihy. Léta páně 1753 celý Pištín i s kostelem vyhořel. — V prvním vydání Blatáckých písní není píseň ta obsažena.

48. Seděla cikánka pod keříčkem...

Mírně. *mp*

1. Se - dě - la   ci - kán - ka   pod ke - ří - čkem,
2. Kdy - bych já,   ci - kán - ko,   to vě - dě - la,
3. „Svou ru - ku   po - dej mi,   a to pra - vou,
4. „Ty k so - bě   vá - bí - váš   bo - ha - té - ho,

šla ko-lem Ha-ni-čka s svým Pe-pí-čkem: „Pán - bůh tě,
že bys ty mně do-bře po - há-da - la, je - den groš,
vím, že se tři ho-ši o tě pe - rou: je - den má
zej - tra se u-smí-váš na slí-čné - ho; věř, lá-ska

mf
Ha - ni - čko, rač po - že - hnat, svou ru - ku
ne - bo dva bych ti da - la, a - bys ty
pe - ní - ze, dru - hej slí - čnost, tře - tí jen
je - di - ná, s ní u - při - mnost, vy - tr - vá

po - dej mi, dej si há - dat.“
mně do - bře po - há - da - la.
lá - sku má a u - při - mnost.“
s Pe - pí-čkem až na věč - nost.“

POZN. Zpíval mi Jan Dvořák ve Zlukově. V nejnovější době mi slova doplnil Gustav Machoň.

49. Už sem zvorál, zvoduroval...

(Ze Blat Zbudovských.)

Mírně. Poněkud živěji.

Už sem zvo-ral, zvo-du -

ro - val,¹⁾ a - le ne - za - vlá - čil; při - šla ke mně

mo-je mji - lá, při-ne-sla mi vkří-dle²⁾ sy - na, už sem,

mp *poco rit.* *a tempo*

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of three systems of music. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a steady bass line and chords in the right hand. The vocal line has lyrics in Czech. Performance markings include 'Mírně.' (Moderato), 'Poněkud živěji.' (Allegretto), 'mp' (mezzo-piano), 'poco rit.' (ritardando), and 'a tempo'.

Mírně. *mp*

už sem do-se-dla - čil.

VYSVĚTLIVKY. [1] „Vodurování“ (na Doudlebsku „odurování“), také „vodurka“, či „odurka“, značí druhé orání. Po žních se strniště zprvu povrchně zorá, před setím se zorá po druhé, t. j. „zvoduruje“ se a pak se zavláčí. Tento výraz není na Veselských Blatech znám. [2] Křídlo — zástěra, klin. — V prvním vydání není. POZN. Mám od spisovatele F. M. Čapka a zjistil jsem ji r. 1930 přímo na Blatech Zbudovských.

50. a) Až pojedu z Hradce...
b) Na budějckým kopci...

Rozmarně. *mp*

a) Až po-je-du z Hradce, má mi-lá, o-brat se,
b) Na bu-dějckým kop-ci for-má-nek se to - čí,

mf

já se ta-ky kto-bě o-brá-tím; o-brá-tím se, to na pra-vou stra-nu,
šenkýř-ka mu pi-vo na-lej-vá; pí, formán - ku, pí, a ne-o-pí se,

že já te - be, hol - ka, ne - do - sta - nu, že tě ne - do - sta - nu, do - bře vím, —
 šen - kýř nám to vše - cko do - bře pí - še, to za - pla - tí vše - cko ka - psa má, —

poco ritard. *a tempo*

že tě ne - do - sta - nu, do - bře vím.
 to za - pla - tí vše - cko ka - psa má.

poco ritard. *a tempo*

VYSVĚTLIVKY. [1.] Hradec Jindřichův. [2.] Jos. Holický - Ludvík ve Stříbřeci u Stráže nad Nežárkou mi zpíval slovní obměnu: „Na třebonckym kopci husárek se točí...“

POZN. Zpíval mi ve Veselí nad Lužnicí Uhlíř z Kundratic na Blatech. Také oba Holičtí v Novosedlech u Kolence a v Stříbřeci u Stráže nad Nežárkou mi tyto písně zpívali. Holičtí mi však zpívali nápěv původní, kdežto Uhlíř mi zpíval všechno na nápěv: „O jak je to hezké, dva kováři v městě...“ Proto jsem použil nápěvu Holických, tak jak jej zde uvádím.— V prvním vydání Blaťáckých písní není obsažena.

POŘADOVÝ OBSAH DÍLU OSMÉHO:

	STRANA		STRANA
1. a) Dínčnký vohrady pod sady	2	25. Na řečickym rynku	46
b) Hdyj sem jel z Bukovska	3	26. a) Nebyl sem včera doma	47
c) Chodil sem k šafáři za cerou	4	b) Myslivec chytil sojku	49
2. Dobrytro, sestříčko	5	Žádněj neví, jako já *)	50
3. a) Mláteckej mosteček	7	27. Bratři, kamarádi	50
b) U Třeboně je mosteček	8	28. Lidi si už dělají smích	52
c) Ten třebonckej můstek	9	Už mně muj věneček s hlavy berou *)	53
d) Pod tím strážským mostem	10	29. Vstávej, má panenke, vstávej	53
4. a) Má zlatá panenke	12	Kam ste se poděly, časy *)	54
b) Nešťastnej můsteček	12	30. U Zlukova na kopečku	55
5. Študýrovat nemám kuráže	14	31. a) V Praze a Písku verbujou	56
6. Kolem do kolečka sou drahovcký pole	17	b) Ukažte mně tu cestičku	57
7. Nebudu já u sedláka	18	V Praze na vojnu verbujou *)	59
8. Je louka, louka zelená	19	32. Svítla mně hvězda	60
9. Uj se ten vovísek	20	33. Nemám nic, než ten bič	61
10. U Dráchova na tom mostě	24	34. U Tebet je darů dosti	62
11. Mládenc jak růže	25	35. Dyj sem já šel z břehovcký hospody ..	64
12. Pojd se mnou, má milá	26	36. Zlatý ouřad muzikantský	65
13. Měsíček přes hory jasně svítí	27	37. a) Pásla holka vraný koně	67
Dokud byly starý dvacetníky *)	28	b) Ten, kdo chce k nám chodívávat ..	68
14. Za Dunaj, holka, za Dunaj	28	Pročpak bych já jiná byla *)	68
15. Pod vršečkem, nad vršečkem	30	38. Dyj sem šel okolo vrat	69
16. Stojí hruška v širým poli	31	Když mi ji nechcete dát *)	69
17. Teče voda, vodička	32	39. a) Slyšela sem třeboncký hodiny bít ..	70
Já nic nedělám *)	33	b) Třeboncký hodiny pěkně bijou ...	71
18. a) Dyj sem šel z Drahova z požehnutí ..	33	c) Krájejte, panenky, drobno salát ...	71
b) Dyž sem šel z Borovan z posvícení ..	34	40. Já nešťastný na tom světě	72
c) Už pořád, napařád mundur vezou ..	34	41. Až se ženit budu	74
Dyž sem šel z Vacova z požehnutí *) ..	35	42. Rozvijí se z jara kvítí	75
19. Kubato, Kubato, zbudovský sedláče ..	35	43. Kolem Soběslavi	77
20. Ach, což bych rád šporoval	38	44. Budeš-li mně, má panenke, trucovati ..	78
21. a) V bošileckej zvonici	39	45. Hdyj sem šel od mjlí	79
b) Na tábořskym hřbitově	40	46. a) Ančičko šafářová	81
Muziky, vy pěkně hrajete *)	41	b) Andulko šafářová	82
22. a) Štyry míle za Bečyní	41	47. Pořád se nám lidé diví	84
b) Nebyl Janek, nebyl blázen	41	48. Seděla cikánka pod keříčkem	85
23. Co pak je starýmu po mladý ženě	43	49. Už sem zvoral, zvoduroval	87
Co pak je po tej *)	43	50. a) Až pojedu z Hradce	88
24. Kohout zpívá hlasem	44	b) Na budějckym kopci	88

*) Písně hvězdičkou označené obsaženy jsou v dodatcích nebo poznámkách.

VĚCNÝ OBSAH DÍLU OSMÉHO:

	STRANA		STRANA
Ach, což bych rád šporoval . . . . . čís. 20	38	Na táborským hřbitově . . . . . „ 21b)	40
Ančičko šafářová . . . . . „ 46a)	81	Nebudu já u sedláka . . . . . „ 7	18
Andulko šafářová . . . . . „ 46b)	82	Nebyl Janek, nebyl blázen . . . . . „ 22b)	41
Až pojedu z Hradce . . . . . „ 50a)	88	Nebyl sem včera doma . . . . . „ 26a)	47
Až se ženit budu . . . . . „ 41	74	Nemám nic, než ten bič . . . . . „ 33	61
Bratři, kamarádi . . . . . „ 27	50	Nešťastnej můsteček . . . . . „ 4b)	12
Budeš-li mně, má panenko, trucovati „ 44	78	Pásla holka vraný koně . . . . . „ 37a)	67
Co pak je starýmu po mladý ženě „ 23	43	Pod tím strážským mostem . . . . . „ 3d)	10
Co pak je po tej *) . . . . . „ 23	43	Pod vršečkem, nad vršečkem . . . . . „ 15	30
Diníncký vohrady pod sady . . . . . „ 1a)	2	Pojď se mnou, má milá . . . . . „ 12	26
Dobrytro, sestřičko . . . . . „ 2	5	Pořád se nám lidé diví . . . . . „ 47	84
Dokud byly starý dvacetníky *) . . . . . „ 13	28	Pročpak bych já jiná byla *) . . . . . „ 37	68
Dyť sem já šel z břehovcký hospody „ 35	64	Rozvíjí se z jara kvítí . . . . . „ 42	75
Dyť sem šel z Drahova z požeňnání „ 18a)	33	Seděla cikánka pod keříčkem . . . . . „ 48	85
Dyť sem šel okolo vrat . . . . . „ 38	69	Slyšela sem třeboncký hodiny bít „ 39a)	70
Dyť sem šel z Borovan z posvícení „ 18b)	34	Stojí hruška v širým poli . . . . . „ 16	31
Dyť sem šel z Vacova z požeňnání *) „ 18	35	Svítila mně hvězda . . . . . „ 32	60
Hdyj sem jel z Bukovska . . . . . „ 1b)	3	Študýrovat nemám kuráže . . . . . „ 5	14
Hdyj sem šel od mjilý . . . . . „ 45	79	Štýry míle za Bechyní . . . . . „ 22a)	41
Chodil sem k šafáři za cerou . . . . . „ 1c)	4	Teče voda, vodička . . . . . „ 17	32
Já nešťastný na tom světě . . . . . „ 40	72	Ten, kdo chce k nám chodívávat „ 37b)	68
Já nic nedělám *) . . . . . „ 17	33	Ten třebonckej můstek . . . . . „ 3c)	9
Je louka, louka zelená . . . . . „ 8	19	Třeboncký hodiny pěkně bijou . . . . . „ 39b)	71
Kam ste se poděly, časy *) . . . . . „ 29	54	U Dráchova na tom mostě . . . . . „ 10	24
Když mi ji nechcete dát *) . . . . . „ 38	69	Uj se ten vovísek . . . . . „ 9	20
Kohout zpívá hlasem . . . . . „ 24	44	Ukažte mně tu cestičku . . . . . „ 31b)	57
Kolem do kolečka . . . . . „ 6	17	U Tebet je darů dosti . . . . . „ 34	62
Kolem Soběslavi . . . . . „ 43	77	U Třeboně je mosteček . . . . . „ 3b)	8
Krájejte, panenky, drobno salát „ 39c)	71	U Zlukova na kopečku . . . . . „ 30	55
Kubato, Kubato . . . . . „ 19	35	Už mně muj věneček s hlavy berou *) „ 28	53
Lidi si už dělají smích . . . . . „ 28	52	Už pořád, napořád mundur vezou „ 18c)	34
Má zlatá panenko . . . . . „ 4a)	12	Už sem zvorál, zvoduroval . . . . . „ 49	87
Měsíček přes hory jasně svítí . . . . . „ 13	27	V bošileckej zvonici . . . . . „ 21a)	39
Mládenec jak růže . . . . . „ 11	25	V Praze a Písku verbujou . . . . . „ 31a)	56
Mláteckej mosteček . . . . . „ 3a)	7	V Praze na vojnu verbujou *) . . . . . „ 31	59
Muziky, vy pěkně hrajete *) . . . . . „ 21	41	Vstávej, má panenko, vstávej . . . . . „ 29	53
Myslivec chytil sojku . . . . . „ 26b)	49	Za Dunaj, holka, za Dunaj . . . . . „ 14	28
Na budějckým kopci . . . . . „ 50b)	88	Zlatý ouřad muzikantský . . . . . „ 36	65
Na řečickým rynku . . . . . čís. 25	46	Žádnej neví, jako já *) . . . . . „ 26	50

*) Písňe označené hvězdičkami obsaženy jsou v dodatcích nebo poznámkách.

OBRAZY V TOMTO DÍLU OBSAŽENÉ:

Václav Malý: Dudácká muzika. (Akwarel.)

Veselí nad Lužnicí.

Blaťačka v kroji.

Blaťačky cestou k muzice.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

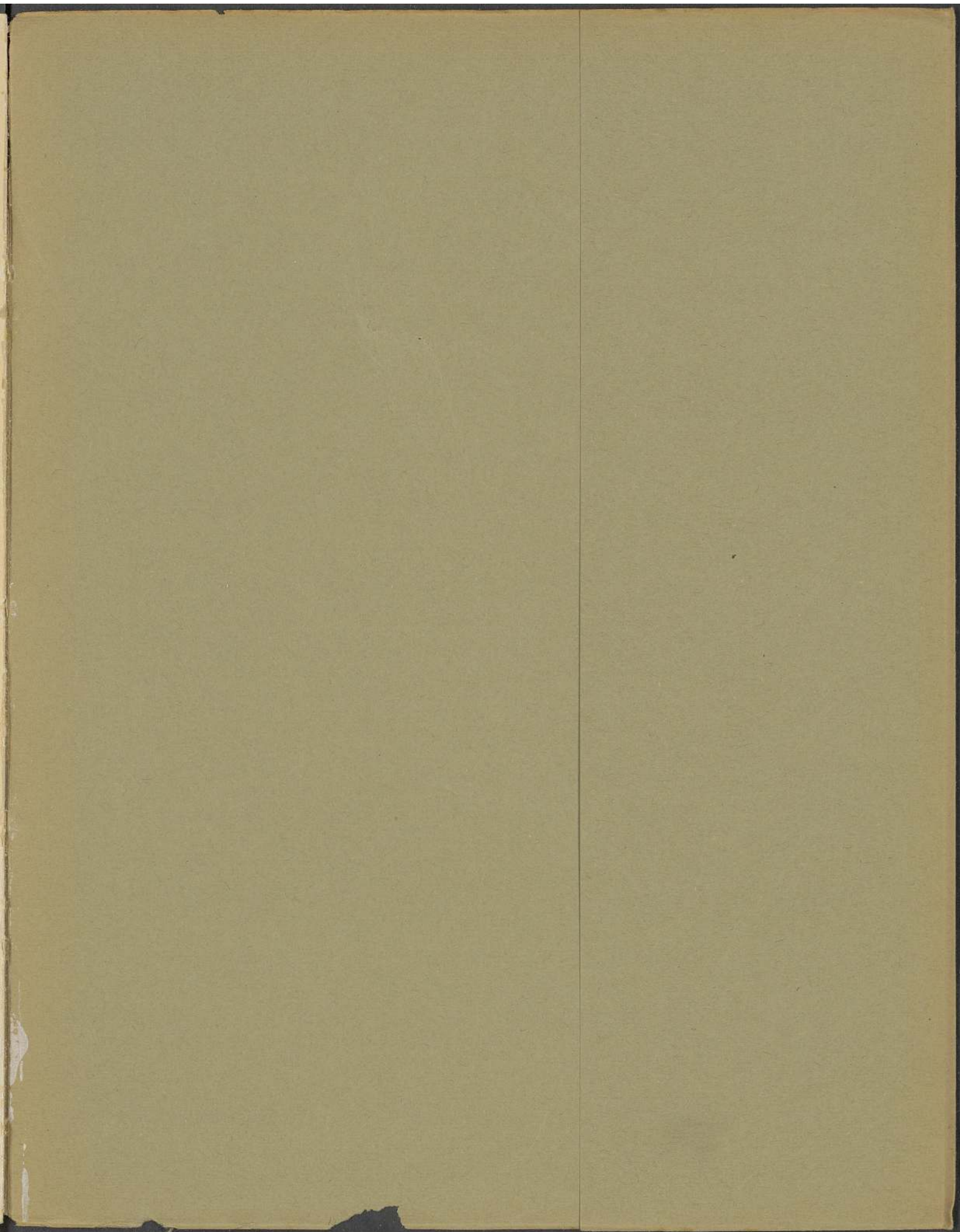

STÁTNÍ VĚDECKÁ KNIAOVNA
ČESKÉ BUDĚJOVICE *KoD*
FOND REGIONÁLNÍ LITERATURY

P1014/8

KLAVÍRNÍ
DŮM

RENDL

*má ústřední prodej pian proslulé
světové značky*

„PETROF“

JEHO SKLADY NACHÁZEJÍ SE
V PRAZE I, PROTI TRŽNICI,
RYTÍŘSKÁ ULICE 9.

*

Pro svoji solidnost těší se
tento odborný závod
důvěře a veliké
přízni.